

Lätt räknat

En utbildningssociologisk studie av
matematiklärarstudenters sociala ursprung
och utbildningskapital.

Av: Moa Söberg
Handledare: Beatriz Lindqvist

Abstract

A change has occurred in terms of recruitment to teacher education. From having been an education of high status and reputation, a reduced application rate has led to lower admission requirements and thus that students with much lower educational qualifications entering, which in turn means that the education status and reputation have been reduced significantly. Mathematics, on the other hand, has always been a topic of high status and reputation. Although there are few students who choose to study to be a mathematics teacher. By conducting a survey of students on teacher education today, both with mathematics and other approaches, I wanted to get answers to my questions about what influences students' choice of education: who are the students studying to be teachers in mathematics? Do they distinguish themselves from the student teachers who studies to be teachers in other subject specializations? Pierre Bourdieu's sociological ideas about cultural capital transmitted from parent to child constitute the theoretical framework of the study.

Early in the study, I noticed that there is a difference between students studying to be a teacher in preschool, primary or middle school and them studying to be a teacher in secondary and high school, especially in terms of the mathematics student teachers. The result shows agreed with Bourdieu and earlier studies regarding a kind of elite group that could be distinguished among mathematics student teachers specializing in secondary school and high school, where the highest proportion of them among all student teachers came from homes with higher education (culture capital) and careers in the higher classes, had higher average grades from high school, had higher educational qualifications and so on. These students were found to be more devoted to education, research notwithstanding. They spent more time on their studies, both on weekdays and weekends, they wanted more compulsory education, more textbooks and seemed in general to be more interested in the subject they will actually teach: mathematics.

Key words: Teachers Education, Bourdieu, Sociology of Education, Cultural Capital, Mathematics

Nyckelord: Lärarutbildning, Bourdieu, Utbildningssociologi, Socialt ursprung, Utbildningskapital, Matematik

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställningar.....	5
1.2 Bakgrund.....	6
1.2.1 Den nya lärarutbildningen.....	6
1.2.2 Annalkande lärarbrist.....	7
1.2.3 Examinerade lärarstudenter.....	8
1.2.4 Registrerade lärarstudenter	8
1.2.5 Antagningskrav.....	9
1.2.6 Antagningskrav idag.....	11
1.3 Teori.....	12
1.3.1 Bourdieu.....	12
1.3.1.1 Bourdieus begrepp	12
1.4 Tidigare forskning	14
1.4.1 Ursprung och utbildning	15
1.4.2 Rekryteringsmönster.....	15
1.4.3 Utbildningskapital.....	17
1.4.4 Klassificering: lärare.....	18
1.4.5 Lärarutbildningen och dess rekrytering.....	19
1.4.6 Studenters sociala ursprung.....	20
1.5 Metod.....	21
1.5.1 Urval och tillvägagångssätt.....	22
1.5.2 Lärarstudenterna	23
1.5.3 Validitet och reliabilitet.....	26
2 Resultat och analys	28
2.1 Socialt ursprung.....	28
2.1.1 Klassificering av socialt ursprung.....	28
2.2 Resultat matematiklärarstudenterna.....	30
2.2.1 Föräldrarnas yrken.....	30
2.2.2 Föräldrarnas högsta utbildning	33
2.2.3 Genomsnittsbetyg	36

2.2.4 Gymnasieutbildning.....	37
2.3 Resultat övriga lärarstudenter.....	38
2.3.1 Föräldrarnas yrken.....	38
2.3.2 Föräldrarnas högsta utbildning.....	40
2.3.3 Genomsnittsbetyg.....	43
2.3.4 Gymnasieutbildning	45
2.4 Föräldrayrken i majoritet	49
2.5 Studenternas inställning till studier.....	49
2.5.1 Fråga 1.....	50
2.5.2 Fråga 2.....	51
2.5.3 Fråga 4.....	52
2.5.4 Fråga 5.....	53
2.5.5 Fråga 6.....	54
2.5.6 Fråga 31.....	57
2.5.7 Eliten.....	59
3 Avslutande diskussion	60
3.1 Metoddiskussion.....	60
3.2 Synliga tendenser i undersökningen.....	61
3.3 Återkoppling.....	63
3.4 Framtida forskning	64
4 Litteraturförteckning.....	65
5 Bilagor.....	67
5.1 Enkäten	67
5.2 Uppsala universitet, mailkonversation.....	93

1. Inledning

Rekryteringen till lärarprogrammen har förändrats. Ett minskat söktryck till utbildningen har lett till sänkta antagningskrav och föreställningen att vem som helst kommer in. Läraryrket har inte längre lika högt anseende som tidigare, vilket har med lärarutbildningen att göra även om det också hör samman med andra faktorer, som till exempel lärares löner och övriga arbetsvillkor.¹

Å andra sidan är matematik ett ämne med hög status och gott rykte. Men medierna har länge rapporterat att det råder akut brist på behöriga matematiklärare i skolan.² Det är också få studenter som väljer denna inriktning på lärarprogrammet, vilket har lett till att antagningskraven har sänkts betydligt även här. Därmed riskerar också matematikläraryrkets status att sjunka. För om vem som helst kan bli lärare i matematik är det inget särskilt med att vara det.

1.1 Syfte och frågeställningar

Med denna utbildningssociologiska studie av några lärarstudenter hoppas jag kunna bidra till förståelsen av de sociala betingelserna för valet av utbildning till matematiklärare. Syftet är att undersöka likheter och skillnader mellan olika grupper av lärarstudenter vad gäller socialt ursprung, utbildningskapital och inställning till utbildningen. Finns det något samband mellan dessa variabler? Vilka är det som läser en lärarutbildning med matematikinriktning? Vad utmärker dem? Särskiljer de sig på något sätt från andra lärarstudenter? Liknar matematikstudenter varandra eller finns skillnader även mellan dem? Det är frågor som dessa som jag intresserar mig för.

1 T ex http://www.svd.se/nyheter/inrikes/allt-fler-larare-lamnar-yrket_7465054.svd (hämtad 2012-10-13)

2 Se t ex <http://ncm.gu.se/node/5277> (2012-11-01)

1.2 Bakgrund

De senaste tio åren har lärarutbildningen styrts av en examensordning med en lärarexamen av olika längd och med olika inriktningar för tidigare respektive senare år. Efter att ha fått mycket kritik i olika utvärderingar³ infördes höstterminen 2011 en ny lärarutbildning på svenska lärosäten. Från att tidigare lett till en examen som lärare inom förskola, fritidshem, grundskola och gymnasieskola leder utbildningen nu till antingen en förskollärarexamen, grundlärarexamen, ämneslärarexamen eller yrkeslärarexamen. I och med införandet av de fyra nya lärarutbildningarna prövade Högskoleverket läsåret 2010/2011 de lärosäten som önskade tillstånd att utfärda dessa.⁴

1.2.1 Den nya lärarutbildningen

Före höstterminen 2010 anordnades lärarutbildningar av 25 olika lärosäten runtom i landet. Tre av dem var tydligt specificerade⁵ medan övriga lärosäten erbjöd samtliga åldersinriktningar specialiseringar samt ett flertal ämnen, med undantag från Högskolan i Borås där inriktning mot gymnasieskolan saknades, samt Lunds universitet där endast musiklärare utbildades. Alla dessa lärosäten samt fyra nya⁶ önskade införa den nya lärarutbildningen och prövades således av Högskoleverket i fråga om förutsättningar för studenternas möjligheter att kunna uppnå examensmålen, samt utbildningarnas inriktning och ämne, enligt examensbeskrivningen i den nya högskoleförordningen.⁷

Antalet lärosäten som erbjuder lärarutbildning minskade i nästan alla inriktningar och årskurser efter Högskoleverkets prövning. Vad gäller ämneslärarutbildning mot grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan är antalet lärosäten som erbjuder utbildning inom bristämnena matematik och naturvetenskap nu betydligt lägre än antalet lärosäten som erbjuder ämnen som svenska, engelska och samhällsvetenskapliga ämnen där behovet inte är lika stort, vilket Högskoleverket anser behöver lyftas fram. I de fall Högskoleverket avslag ansökningar om tillstånd för den nya lärarutbildningen var det främsta skälet brister i ämnesdidaktik, något som betonades i de nya examensbeskrivningarna.⁸

3 Text Högskoleverkets rapporter *Utvärdering av den nya lärarutbildningen vid svenska universitet och högskolor*, 2005:17 R samt *Uppföljande utvärdering av lärarutbildningen*, 2008:8 R)

4 Högskoleverkets årsrapport 2012:1, s 29 och HSV 2012:2, s 14.

5 Gymnastik- och idrottshögskolan, Konstfack och Kungl. Musikhögskolan

6 Chalmers tekniska högskola, Dans- och cirkushögskolan, Kungl. Tekniska högskolan samt Stockholms Musikpedagogiska Institut

7 Hsv 2012:1, s 29.

8 Ibid., s 29.

Införandet av lärarutbildningen innebär en större tydlighet i nybörjarstudenternas inriktningsval jämfört med tidigare, då lärosätena själva definierade gränserna mellan grundskolans tidigare och senare år och fritt hade möjlighet att kombinera olika inriktningar. Utbildningar med s k *öppna* ingångar där studenterna valde inriktning först efter en tids studier fanns tidigare men så är alltså inte längre fallet.

I och med att det före höstterminen 2011 fanns många olika kombinationer att välja på är det svårt att jämföra de gamla och nya utbildningarna i fråga om inriktning. Lärarutbildningen är dock en av de stora utbildningarna på svenska lärosäten som tappat flest nybörjare höstterminen 2011 jämfört med höstterminen året innan, nämligen hela 15 procent. Minskningen har till största delen skett på ämneslärarsidan och är större för kvinnor än för män. Som framgår av Högskoleverkets rapport och tabell 4 nedan, var det höstterminen 2011 hela 17 procent färre kvinnor som var nybörjare på lärarprogrammet och 10 procent färre för män.⁹

1.2.2 Annalkande lärarbrist

Högskoleverket varnar för en kommande brist på lärare inom vissa delar av skolan, främst förskollärare och yrkeslärare. Vad gäller behörighet till just yrkeslärarutbildning i den nya lärarutbildningen uppfylls den av studenter ”*som har kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper, förvärvade genom yrkeserfarenhet eller högskoleutbildning och annan eftergymnasial utbildning*”.

¹⁰ Högskoleverket skriver vidare att det, trots en sådan bredd i behörighetskrav, endast fanns 419 nybörjare på utbildningen mot yrkeslärarexamen höstterminen 2011, plus ytterligare några hundra som läser inom särskilda satsningar för VAL, vidareutbildning av lärare, och ULV, utländska lärares vidareutbildning. De varnar för att dessa studenter inte alls kommer att räcka till för de behov som finns av lärare inom den nya gymnasieskolans yrkesprogram, med hela 190 olika yrkesämnen. Högskoleverket skriver att studenter på dessa utbildningar ofta är äldre än de flesta andra studenter, kanske har familj och därför behöver kombinera studierna med yrkesverksamhet, vilket är svårt och gör att en stor andel av studenterna hoppar av från utbildningen.¹¹

9 Ibid., s 30.

10 HSV, 2012:1, s 30.

11 HSV, 2012:1, s 30.

Även SCB varnar för en kommande lärarbrist i rapporten *Trender och prognoser 2011*. Där framgår att det inom några år kommer att vara stor brist på personal inom samtliga nivåer i skolan. I rapporten betonas att det är viktigt att uppmärksamma detta för att inte obalansen mellan tillgång och efterfrågan ska fortsätta att växa och antalet examinerade lärarstudenter inte kommer att kunna täcka upp tomheten efter de stora pensionsavgångar som väntar.¹²

1.2.3 Examinerade lärarstudenter

Påståendena om en hotande lärarbrist motsägs till synes av att antalet lärarexamina läsåret 2010/11 ökade med 35 procent jämfört med föregående läsår. Men denna examensstatistik avspeglar enligt Högskoleverket det kommande kravet på lärarlegitimation för att få arbeta som lärare och förskollärare, ett krav som skjutits på framtiden¹³ och i stort innebär att endast lärare med legitimation ska vara behöriga att bedriva undervisning och sätta betyg. För att kunna ansöka om legitimation krävs att man har en lärar- eller förskollärarexamen samt att man har arbetat som lärare eller förskollärare på heltid eller motsvarande i minst ett läsår. Kravet på lärarlegitimation innebär troligtvis att en större andel lärare tar ut sin lärarexamen efter avslutad utbildning jämfört med tidigare och att de som förut inte behövt examen för att få en anställning som lärare nu tar ut denna.¹⁴

1.2.4 Registrerade lärarstudenter

Statistik gällande registrerade studenter på lärarprogram med inriktning matematik har varit svår att få tag i. Den statistik som finns att tillgå visar antalet antagna studenter till lärarprogram med inriktning matematik eller ämneskombinationer innehållande ämnet matematik efter det andra urvalet till högskola/universitet.¹⁵ Statistiken visar således hur det såg ut vid terminsstart, inte hur många som än idag läser utbildningen, vilket kan vara värt att beakta mot bakgrund av att många yrkeslärarstudenter hoppar av utbildningen, enligt Högskoleverkets rapport. Statistiken ger dock en någorlunda tydlig bild av hur fältet ser ut, varför jag valt att använda mig av den.

12 SCB, 2012, s 43

13 I nuläget ska kravet på lärarlegitimation införas den 1 december 2013 för förskollärare och lärare som byter tjänst, för att få undervisa och sätta betyg. Efter den 1 juli 2015 gäller kravet för alla.
<http://www.skolverket.se/fortbildning-och-bidrag/lararlegitimation> (2012-11-17).

14 Hsv, 2012:1, s 31 och Hsv 2012:2, s 32

15 VHS antagningsstatistik, <http://statistik.vhs.se/> sökord "lärar" och "matematik", 2012-11-17

Vad som också bör noteras är att den statistik som finns gällande studenter på lärarprogram med inriktning matematik endast gäller inriktning mot åk 7-9 och gymnasieskolan. För lärare i förskola, fritidshem och tidigare år saknas statistik för inriktning matematik. I den statistik som används här ingår dessutom endast de som läser på hela lärarprogram, inte de som läser fristående kurser. Detsamma gäller statistiken över registrerade lärarstudenter på samtliga inriktningar.

Antalet antagna studenter till lärarprogram med inriktning matematik eller ämneskombinationer innehållande ämnet matematik utgjorde endast en bråkdel av de lärarstudenter som höstterminen 2011 fanns registrerade på svenska lärarprogram. 329 studenter var antagna till lärarprogram med inriktning mot matematik, vilket motsvarar lite drygt 8 procent av landets totala antal nyregistrerade lärarstudenter samma termin, 3953 individer. Höstterminen 2012 var det ungefär lika många nyantagna till lärarprogram med inriktning mot matematik. Det har alltså varken skett en ökning eller minskning av antalet antagna, vilket tyder på att söktrycket förblir detsamma. Fortsätter det i samma takt kommer vi om några år, som också framkommit av SCB:s rapport om trender och prognoser för arbetsmarknad och utbildning, att ha en stor lärarbrist inom området matematik.

1.2.5 Antagningskrav

Barbro Grevholm diskuterar i en NCM-rapport¹⁶ förutsättningarna för en satsning på kompetensutveckling av lärare. Hon framhåller där problemet med lärarstudenters bristande förkunskaper i ämnet matematik.¹⁷ De formella krav på förkunskaper för att kunna läsa till lärare i matematik har varit naturvetenskaplig kompetens från gymnasiet. Mindre än hälften av undersökta lärarstudenter kommer direkt från NV-programmet eller liknande, de övriga har kompletterat gymnasiestudier från andra program eller linjer på Komvux och/eller har gått naturvetenskapligt basår. Grevholms studie visar att de lärarstudenter som inte kommer från NV-bakgrund på gymnasiet har haft större svårigheter att klara av matematikstudierna. De gör också vanligtvis flera misslyckade tentamensförsök innan de blir godkända.¹⁸ Det är även vanligare att studenter utan NV-bakgrund avbryter sina studier.

16 Nationellt centrum för matematikutbildning, NCM.

17 Grevholm, B. (2002), s 5.

18 Ibid., s 11.

Något annat som påverkar studenternas faktiska förkunskaper är deras ålder. De studerande är allt äldre och har vanligtvis flera års arbetsliv bakom sig när de påbörjar studierna. Detta kan vara en nackdel då gymnasieutbildningen ligger längre tillbaka i tiden, de är ofta ovana vid studiesituationen och saknar dessutom aktuell kunskap från gymnasiets matematikinnehåll, vilket kan leda till problem.¹⁹

Enligt Grevholm söker sig NV-studenter med höga betyg i första hand till utbildningar till civilingenjör, läkare och liknande, inte till lärare. Det är också vanligt att lärarstudenter inte haft lärarutbildning som förstahandsval och att de inte heller tillhör de högst presterande NV-studenterna. En konsekvens av detta kan vara att studenterna därför inte är lika motiverade som studenter på andra utbildningar. Studenter på lärarutbildningar med inriktning matematik har ofta valt detta som kombination med naturvetenskaplig inriktning och då främst varit intresserade av det senare snarare än det förra, vilket inte är den bästa motivationen för att bli matematiklärare.²⁰

Grevholm presenterar undersökningar som visar att lärarstudenter ägnar väsentligare kortare tid åt studier än andra grupper som t ex civilingenjörer och ekonomer. En hel del lärarstudenter anser också att det ställs för låga krav på dem under utbildningen. Att korta lärarutbildningen, vilket bl a Franke och Lundgren²¹ anser vara önskvärt, tycker Grevholm är orimligt. Eftersom många lärarstudenter avbryter sina studier och misslyckas, anser hon inte att kraven på lärarutbildningen bör höjas.

19 Ibid., s 12.

20 Ibid., s 12.

21 Franke & Lundgren (2001) i Grevholm, B. (2002), s 13.

1.2.6 Antagningskrav idag

Högskoleverket (HSV) har tagit fram nya områdesbehörigheter i och med införandet av den nya lärarutbildningen. Lärarområdesbehörigheterna har således en enhetlig struktur och bör, enligt HSV, bli enklare att hitta för kommande lärarstudenter. För att kunna läsa en utbildning för att t ex bli ämneslärare i matematik, naturvetenskap och teknik på grundskolans årskurs 7-9 krävs en behörighet i Engelska B, Samhällskunskap A, Matematik D och Naturvetenskap B. För att bli lärare i Naturvetenskap och teknik på grundskolans årskurs 7-9 krävs dock bara behörighet i Matematik C,²² vilket kanske kan vara en anledning till att så få studenter väljer att läsa en lärarutbildning med matematikinriktning då antagningskravet där är högre än t ex biologi, naturvetenskap och teknik. Vad gäller lärarutbildning med inriktning mot yngre åldersstadier är behörighetskraven endast godkänt i ämnet Matematik B.

Landets lärosäten kan ansöka till Högskoleverket om att få ställa högre krav än de som anges i områdesbehörigheterna, varför det är svårt att göra en generell jämförelse baserad på denna information, men det ger i alla fall en översiktsbild. För att få läsa en lärarutbildning med inriktning matematik krävs som högst områdesbehörighet i Matematik D, vilket kan jämföras med t ex en Civilingenjörsutbildning vid KTH eller någon av de svenska läkarutbildningarna, där detta är lägsta möjliga behörighetskrav²³ eller en matematikerutbildning vid Linköpings universitet, där lägsta möjliga behörighetskrav är Matematik E.²⁴ De elever som således läst matematik på hög nivå på gymnasieskolan och önskar dra nytta av detta, kanske då hellre söker sig till utbildningar med högre status, som t ex läkar-, civilingenjörs- eller matematikerutbildningar, där de dessutom vanligtvis får högre lön och bättre villkor i arbetslivet än om de skulle bli lärare. Att det finns brist på studenter med stora matematikkunskaper gör att dessa är eftertraktade, varför det är svårt att se att de inte skulle utnyttja detta.

22 HSV (2011): *Högskoleverkets författningssamling HSVFS 2011:1 -3*, s 18
http://www.hsv.se/download/18_dc453f21359f8b5be880001111/omradesbehorigheter-hogskolan.pdf (2012-11-26)
och HSV (2012): *Tabell över områdesbehörigheter*, s 3-4

http://www.hsv.se/download/18_dc453f21359f8b5be880001111/omradesbehorigheter-hogskolan.pdf (2012-11-26)

23 KTH (2012): *Särskild behörighet till grundutbildning*. <http://www.kth.se/utbildning/annalan-antagning-behorighet/behorighet/sarskild-behorighet-till-grundutbildning-1.54567> (2012-11-26) och Läkarestudent.se: *Behörighet till läkarprogrammet*. <http://lakarstudent.se/antagning.html>

24 LIU (2012): *Matematik 180 p*, <http://www.liu.se/utbildning/program/matematik?l=sv> (2012-11-26)

1.3 Teori

I min utbildningssociologiska studie har jag valt att använda de vetenskapliga redskap som den franske sociologen Pierre Bourdieu har utvecklat för att bland annat undersöka vad som påverkar människors livsval och varför vi handlar som vi gör.

Enligt Bourdieu skiljer sig vetenskap från spontant tänkande.²⁵ Han anser att det är av stor vikt att inte se saker och ting för vad de i vardaglig mening verkar vara utan att nå bakom detta. Vetenskap är enligt Bourdieu ett slags uppgörelse med det spontana tänkandet där det gäller att tränga bakom föreställningar och förväntningar för att istället komma underfund med deras betingelser, hur dessa fenomen socialt produceras och reproduceras.²⁶

1.3.1 Bourdieu

Förutom att använda mig av Bourdieu²⁷ som primärkälla kommer jag även att använda mig av forskare som t ex Broady,²⁸ Lidegran²⁹ och Palme³⁰ för att bättre förstå innebörden av Bourdieus begrepp.

1.3.1.1 Bourdieus begrepp

De olika val som görs inom skolsystemet är socialt betingade. En individ från en familj med hög ekonomisk eller kulturell status gör till exempel vanligtvis ett val av utbildning som skiljer sig från en individ från en familj med låg ekonomisk eller kulturell status. Med Bourdieus begrepp blir det möjligt att begripa hur det kommer sig: att individerna väljer det de är disponerade till.

25 Börjesson, 2002, s 17ff.

26 Ibid., s 17.

27 T ex Bourdieu, P. 1995 (1994): *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori*. Göteborg: Daidalos.

28 Broady, D. (1998): *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg*. I: Rapporten från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi, nr 15. Uppsala: SEC/ILU. <http://www.skeptron.uu.se/broad/sec/ske-15.pdf> (hämtad 2012-10-10)

29 Lidegran, I. (2009): *Utbildningskapital. Om hur det alstras, fördelas och förmedlas*, Acta Universitatis Upsaliensis, Studier i utbildnings- och kultursociologi 3. Uppsala: Uppsala universitet. <http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:210311> (hämtad 2012-10-09)

30 Palme, M. (2008): *Det kulturella kapitalet. Studier av symboliska tillgångar i det svenska utbildningssystemet 1988–2008*. Uppsala: Uppsala universitet.

Vad som helst är inte möjligt för vem som helst, när som helst. Det handlar inte om några enkla orsakssamband mellan individernas sociala positioner och den skola eller utbildning de väljer. Individernas "val" är i stället resultatet av ett möte mellan utbildningens fält och den habitus och det övriga kapital de har med sig dit vid en viss tidpunkt.³¹

Ett *fält* är ett socialt rum, en specifik del av samhället, som uppstår där människor strider om symboliska och materiella tillgångar som är gemensamma för dem.³² Skolans värld är ett sådant fält, både strukturerat och hierarkiserat. Där strider människor om hur utbildning ska definieras och vad den ska leda till, vilka ämnen som är viktiga, vilken pedagogik som ska användas, vilka som ska bestämma detta och mycket mera. Skolans fält befolkas av både institutioner (skolor på olika nivåer men också myndigheter, skolförvaltningar och lärarorganisationer med mera) och individer (lärare, skolledningar, skolforskare, politiker, tjänstemän) som agerar utifrån sina positioner och dispositioner.

För att röra sig med framgång i fältet gäller det att veta hur strukturerna och hierarkierna ser ut vid en viss tidpunkt, vilka utbildningar som leder vart, vilka skolor som är värda att satsa på, vilka alternativa vägar som finns att välja på om inte betygen skulle räcka till. Förmågan att göra det, att praktiskt bemästra fältets spelregler och göra distinktioner, utgör ett *kapital* som framför allt högre sociala grupper förfogar över. Kapital utgörs alltså inte bara av pengar och ägodelar, utan också av sådana kunskaper, färdigheter, betyg, titlar och examina med flera tillgångar som andra känner igen och erkänner som värdefulla. Det är ett relationellt begrepp. Det handlar inte om kunskaperna och färdigheterna i sig, utan de får mening och värde endast i förhållande till det föränderliga fält där de omsätts.³³

31 Bourdieu, P. 1995 (1994): *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori*, s 53. Göteborg: Daidalos.

32 Bourdieu, P. & Waquant, L.J.D. (1992): *An invitation to Reflexive Sociology*, s 100ff. Cambridge: Polity Press. och Palme, M. (2008), s 44.

33 Bourdieu, P. 1995 (1994): *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori*, s 20. Göteborg: Daidalos. Och Bourdieu, P. 1984 (1979): *Distinction – A Social Critique of the Judgement of Taste*, ex s 114. London: Routledge.

Skol- eller utbildningskapital förekommer även förkroppsligat som system av dispositioner, dvs som *habitus*. Vi anammar omgivningens sätt att tänka, tycka, vara och handla, imiterar och befäster dessa i vår habitus så att vi kan agera i de miljöer vi vistas i utan att hela tiden tänka på vad vi gör. Har våra föräldrar en positiv inställning till utbildning och förbereder oss under vår uppväxt på olika sätt för att klara skolgången, är förutsättningarna goda för att vi omedvetet ska göra deras uppfattningar till våra och känna oss hemma i skolan. Då framstår också de val vi gör där som givna och självklara. Det praktiska förnuft som styr våra val inrymmer alltså ett visst självbedrägeri. Vi inser inte att det vi vill och väljer är en produkt av vår sociala position.

Det är också på så sätt rådande sociala strukturer och hierarkier reproduceras. Den vars normer och värderingar stämmer väl överens med dem som dominerar i skolan eller i övriga samhället, har i praktiken svårt att ifrågasätta dem, att tänka och göra annorlunda.

1.4 Tidigare forskning

Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi, Sociology of Education and Culture Research (SEC), vid Uppsala och Stockholms universitet har gjort en hel del studier inom området lärarutbildningen och dess studenter, där de dessutom ofta utgått från ett sociologiskt perspektiv där Bourdieu dominerat som teoretiskt ramverk, precis som jag gör i min undersökning. Nedan presenteras ett urval av relevans för min undersökning.

1.4.1 Ursprung och utbildning

Mikael Palme har gjort en vetenskaplig undersökning där han analyserar utbildningssystemets struktur med utgångspunkt bland annat i gymnasieelevers sociala ursprung och tillgångar. Palme skriver att just socialt ursprung är en vanlig utgångspunkt för analyser av bland annat rekrytering (snedrekrytering) till högre studier.³⁴ Men han koncentrerar sig på de förkroppsligade symboliska tillgångar som habitus utgör.³⁵ Habitus är förbindelselänken mellan elevernas sociala positioner och deras val och ställningstaganden. Relationen till studierna präglades av elevernas erfarenheter, inbäddade i familjeuppfostran, intressen, aktiviteter och tidigare skolgång, inramade av de sociala miljöer (fält) inom vilka de gjorts.³⁶ Den främsta tillgången Palme upptäckte hos eleverna var den som hemmiljön representerade. Där var överföring av värden, synsätt, språk, stil och smak påtaglig. Elevernas tillgångar kom till uttryck i deras syn på utbildning, förväntningar och förhoppningar. När valet av skola och utbildning diskuterades var det tydligt att dessa socialt betingade övertygelser spelade stor roll. Eleverna reagerade olika på de symboliska tillgångar skolorna stod för, antingen med förtjusning eller avsmak, beroende på vilken habitus de själva var präglade av.³⁷

1.4.2 Rekryteringsmönster

Bertilsson, Börjesson och Broady från SEC-gruppen presenterar i sin rapport av svenska lärarstudenter generella tendenser i rekryteringsmönster till lärarutbildningen mellan 1977 och 2007.³⁸ Syftet med rapporten är att analysera rekryteringen med särskilt fokus på studenternas sociala bakgrund och skolmeriter. De har utgått från ett register av samtliga lärarstudenter inskrivna på lärarutbildning mellan dessa år, vilket innefattar uppgifter om utbildning, högskola, kön, ålder, födelseland, gymnasiebetyg, högskoleprovspoäng samt information om föräldrarnas yrke och högsta utbildning. Då rapporten även syftar till att särskilja studenter vid olika lärarutbildningar och lärosäten har de analyserat just enskilda utbildningar vid enskilda lärosäten, t ex gymnasielärarutbildningen med inriktning mot matematik/naturvetenskap vid Uppsala universitet som särskiljs från liknande utbildning vid annat lärosäte.³⁹

34 Palme, M. (2009), s 35.

35 Ibid., s 37.

36 Ibid., s 272.

37 Ibid., s 273-274.

38 Bertilsson, E., Börjesson, M. & Broady, D. (2008), s 5

39 Ibid., s 5-6.

Rapporten visar på en trend vad gäller andelen lärarstudenter med låga gymnasiebetyg och låga högskoleprovspoäng på samtliga lärarutbildningar, vilken ökat tydligt under tidsperioden, samtidigt som andelen studenter med höga betyg och höga högskoleprovspoäng har minskat. Mest markant är dessa förändringar på ämneslärarutbildningar och framförallt inriktningar mot språk och samhällsvetenskapliga ämnen. Vad gäller inriktningar mot matematik och naturvetenskap är förändringen inte alls lika stor.⁴⁰ Bertilsson, Börjesson och Broady ser utvecklingen kopplad till en förändrad social rekrytering, där studenter med stora tillgångar hemifrån i större utsträckning väljer bort lärarutbildning till förmån för andra utbildningar, medan studenter med mer blygsamma tillgångar ökat sina andelar på lärarutbildningen.⁴¹

En förändrad åldersstruktur, med allt äldre lärarstudenter oavsett typ av lärarutbildning, framträder också tydligt i rapporten. Könsfördelningen skiljer sig stort mellan olika typer av utbildningar, där männens andelar ökar ju högre åldersinriktning utbildningen har. Vad gäller fördelning mellan könen är den största förändringen att männen har gått från att vara i majoritet (sex av tio) till att befinna sig i minoritet (fyra av tio) på ämneslärarutbildningarna i matematik/naturvetenskap och samhällsvetenskap. Språkinriktningar är och har däremot alltid varit kraftigt kvinnodominerande med hela fyra av fem kvinnliga studenter.⁴² Vidare skriver Bertilsson, Börjesson och Broady att den sociala rekryteringen till lärarutbildningarna framförallt utmärks av att andelen studenter med arbetarklassbakgrund ökar under perioden 1990-2007, från 20 till 27 procent.⁴³

40 Andelen studenter med goda studiemeriter var låga redan från början i denna ämnesgrupp, då ungefär en av tio hade goda betyg. De har dock inte tappat lika mycket som andra ämneslärarutbildningar utan hade istället sämre utgångspunkt. Språk- och samhällsvetenskapliga lärarutbildningar hade i början av perioden ungefär var tredje student med goda studiemeriter för att sedan tappa till ungefär en av tio under mitten av 2000-talet.

41 Ibid., s 7.

42 Ibid., s 7.

43 Ibid., s 10.

Börjesson har tidigare skrivit en rapport om hur lärarutbildningen situeras i det generella högskolefältet, där han jämför olika typer av lärarutbildningar med varandra och med andra utbildningar i den svenska högskolan vid olika lärosäten samt förändring över tid.⁴⁴ Börjesson visar på tydliga förändringar vad gäller lärarutbildningens plats på den sociala kartan. Det är fråga om en nedåtgående förflyttning som pågår och har pågått sedan tidigt 1990-tal. Av rapporten framgår också att lärarstudenters tillgångar successivt minskat. Lärarstudenterna har generellt sett allt lägre gymnasiebetyg, allt sämre resultat på högskoleprovet, härstammar från allt lägre samhällsklasser och med föräldrar vars utbildningsnivå sjunker. De som rekryteras till lärarprogrammet har alltså allt mindre kulturellt och annat kapital med sig i bagaget.⁴⁵ Som Broady skriver i rapportens förord: *“Det är inte längre lärares barn som blir skollärare”*.⁴⁶

1.4.3 Utbildningskapital

Ida Lidegran skriver i sin avhandling *Utbildningskapital: Om hur det alstras, fördelas och förmedlas*⁴⁷ om vikten av att inte stirra sig blind på höga betyg och examina som något som automatiskt innebär en hög grad av utbildningskapital. Tillgångar som dessa fungerar som kapital först när de tillerkänns värde av andra. Många (däribland den kulturella eliten) ser betygsättning som ett nödvändigt ont, något de inte hyser särskilt stor tilltro till, eftersom de anser att utbildning i sig är ett livslångt utvecklingsprojekt av personligheten och att det således inte kan mätas med något slags graderade måttstockar.

Enligt Lidegran fungerar betyg som ett viktigt urvalsinstrument vid antagning till högskolan och att det innebär att endast ett fåtal faktiskt erhåller tillräckligt höga betyg för att fritt kunna välja i utbudet av utbildningar. Men det är viktigt att betona att betyg och utbildningar har olika mening och värde beroende på var i utbildningssystemet vi befinner oss och mot vilka yrkesområden utbildningarna vetter.⁴⁸

44 Börjesson, M. (2006), s 7-8.

45 Ibid., s 27-28.

46 Ibid., s 5.

47 Lidegran, I. (2009).

48 Ibid., s 11-12.

Utbildningskapital innebär alltså inte vilka tillgångar som helst utan de *åtråvärda* tillgångar som skapas och lagras i utbildningssystemet och som studenter tillägnar sig, igenkännes som värdefulla och tillerkänns värde.⁴⁹ Lidegran skiljer mellan nedärvt och förvärvat kapital, där hon menar att det förra mäts genom föräldrarnas utbildningsnivå och det senare studenternas egna utbildningskapital, vilket främst indikeras av val av utbildning, betyg, högskolepoäng och liknande.⁵⁰

1.4.4 Klassificering: lärare

Då jag kommer att utgå från en specifik yrkesgrupp (matematiklärare) och hur och varför studenter valt just denna väg att gå i djungeln av olika utbildningar och yrken, är det av stor vikt att inledningsvis göra en klassificering av olika sociala grupper, med lärare som grupp i fokus. Detta har bl a Bourdieu samt Börjesson och Palme gjort (baserad på Bourdieus kapitalbegrepp och tankar kring konstruktion av sociala grupper eller klasser), varför jag kommer att utgå från deras texter⁵¹ i mina diskussioner kring detta.

Läroutbildningen finns i många olika varianter, kombinationer och inriktningar vid en mängd lärosäten runt om i landet. Då jag söker finna generella tendenser hos de studenter som läser på läroprogrammet gör jag ingen skillnad på vilket lärosäte studenterna tillhör. Det är lärostudenterna som är i fokus i undersökningen, inte utbildningarna och lärosätena i sig. De lärostudenter som utgör underlag för min undersökning är studenter på både gamla och nya läroprogram men inte heller här gör jag någon uppdelning. Vad jag däremot kommer att göra är en klassificering av olika åldersinriktningar, då jag särskiljer förskollärare, ämneslärare, gymnasielärare och så vidare, samt olika ämnesinriktningar. Det senare för att kunna särskilja just studenter som läser på läroprogram med inriktning mot matematik alternativt matematikkombinationer.

Studenternas sociala bakgrund, startpunkten för deras levnadsbanor, indikeras främst av uppgifter om föräldrarnas yrke och högsta utbildning. Respondenternas utbildningsmeriter i form av gymnasiebetyg och tidigare utbildningserfarenheter används som tecken på utbildningskapital.

49 Ibid., s 231.

50 Ibid., s 39.

51 Börjesson, M. (2006): "*Om att klassificera sociala grupper*". I: Mikael Börjesson, Ingrid Heyman, Monica Langerth Zetterman, Esbjörn Larsson, Ida Lidegran & Mikael Palme (red.): *Fältanteckningar*. Uppsala: Uppsala universitet, SEC, Skeptronserien. och Bertilsson, E., Börjesson, M. & Broady, D. (2008): *Lärostudenter: Utbildningsmeriter och social bakgrund 1977-2007*. Uppsala: Uppsala universitet, SEC. (hämtad 2012-10-12).

1.4.5 Lärarutbildningen och dess rekrytering

Reformeringen av den högre utbildningen i Sverige har haft som målsättning att bredda rekryteringen. Utbyggnad av högskolan och dess utbildning, vad gäller både studieplatser och orter där högskoleutbildning bedrivs, har varit medel för att nå detta mål. Börjesson och Broady⁵² har undersökt hur en förändrad studentsammansättning (i o m en social utjämning i rekryteringen) fått pedagogiska och didaktiska konsekvenser och dessutom lett till ökade skillnader mellan olika slags utbildningar.⁵³ Lärarutbildningens status har på det stora hela sänkts avsevärt.

Börjesson, Broady⁵⁴ och Grevholm⁵⁵ diskuterar hur lärarutbildningen påverkats av att studenterna är rustade på annat sätt än tidigare. De skriver om lärarutbildningar inriktade mot matematik och naturvetenskap som hårdast drabbade, då de tidigare lockat studenter med höga studiemeriter men i och med breddning av utbildningen nu snarare rekryterar studenter med klena meriter. De högt meriterade elever som tidigare studerat vid dessa utbildningar har nu i hög grad sökt sig till andra utbildningar, platserna på programmen har blivit svårare att fylla och det har lett till betydligt lägre antagningspoäng. Det gör att studenter med låga studiemeriter sökt sig hit, dit de tidigare inte haft möjlighet att gå i och med att antagningspoängen varit för hög.

52 Börjesson & Broady (2004): *Vad har studenter vid Uppsala universitet i bagaget? Om social och meritokratisk rekrytering*. <http://www.skeptron.uu.se/broady/sec/p-borjesson-broady-040304-stud-uu.pdf>

53 SOU 2004:29, Regeringens utredning om Den öppna högskolan, <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/12191>,

54 Börjesson & Broady (2004): *Vad har studenter vid Uppsala universitet i bagaget? Om social och meritokratisk rekrytering*. <http://www.skeptron.uu.se/broady/sec/p-borjesson-broady-040304-stud-uu.pdf>

55 Grevholm, B. (2002) *Lärarutbildning - utbud, utbildare och anordnare*. NCM-rapport 2002:1 samt Grevholm, B. (2004), *A research based vision of Mathematics teacher education*. I: Lepik, M. et al (red.), *Teaching mathematics: Retrospective and perspectives. Proceedings from Tallin conference* Agder University, Norway.

1.4.6 Studenters sociala ursprung

Huruvida det har skett en social snedrekrytering inom utbildningsväsendet eller inte diskuteras av bland annat Erikson & Jonsson⁵⁶ som menar att “*social snedrekrytering innebär att barn från olika samhällsklasser rekryteras till högre utbildning i olika utsträckning. Endast om människors utbildning är oberoende av deras sociala ursprung föreligger ingen social snedrekrytering eller social selektion*”.⁵⁷ De diskuterar begreppet socialt ursprung som något vidare än samhällsklass, vilket de dock menar är den starkaste faktorn kopplad till det sociala ursprunget, även om föräldrarnas utbildningsnivå också vägs in i analysen.⁵⁸ Erikson och Jonsson skriver vidare att tidigare forskning visat på effekter som ligger bakom en social snedrekrytering, där barn från högre socialgrupper presterar bättre i skolan än andra barn och att barn från högre socialgrupper, även vid lika prestationer i skolan, tenderar att välja att fortsätta sina studier snarare än att lämna skolan. De skriver vidare att barn från familjer där föräldrarna har högre tjänstemannayrken eller högre utbildning alltså i högre grad än andra barn tenderar att inhämta kunskaper och färdigheter som är gynnsamma för framgång i skolan. Författarna menar att snedrekryteringen grundas i det intima samspelet mellan barn och föräldrar och att den är starkt förbunden med samhällets skiktning efter utbildning, klass och inkomst.⁵⁹

Broady och Palme⁶⁰ diskuterar även de i sina rapporter högskolan och studenters livsbanor utifrån gjorda intervjuer med studenter och statistiska register, som trots att den första är från tidigt 1990-tal ändå är högaktuell. Precis som Erikson & Jonsson menar de att det finns en bestämd social selektion av studerande vid högskolans utbildningar och att det i vissa fall finns ett starkt samband mellan valet av utbildning och föräldrarnas yrke.

56 Erikson, R. & Jonsson, J.O. (1993): *Ursprung och utbildning. Social snedrekrytering till högre studier*. Huvudbetänkande från Utredningen om den sociala snedrekryteringen till sociala studier. SOU 1993:85, diskuteras i bl a Erikson, R. & Jonsson, J.O. (2002) ”*Varför består den sociala snedrekryteringen?*”. I: Pedagogisk forskning i Sverige (2002) årg. 7 nr 3. <http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/eriks&jons.pdf>

57 Erikson, R. & Jonsson, J.O. (1993): *Ursprung och utbildning. Social snedrekrytering till högre studier*. SOU 1993:85, s 35.

58 Ibid., s 39ff.

59 Erikson, R. & Jonsson, J.O. (2002), s 210-215.

60 Broady, Donald & Palme, Mikael (1992): *Högskolan som fält och studenternas livsbanor*, i Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi 1. Stockholm: HLS Förlag. <http://www.skeptron.uu.se/broady/sec/sec-1.htm> och Börjesson, M. (2006): *Det svenska högskolefältet och lärarutbildningarna*, Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi 30. Uppsala: SEC, Uppsala universitet. <http://www.skeptron.uu.se/broady/sec/sec-30.pdf>

1.5 Metod

Jag har valt att göra en kvalitativ enkätundersökning av lärarstudenter vid samtliga av landets högskolor och universitet där någon typ av lärarutbildning ges. Även om mitt fokus främst ligger vid matematiklärarstudenter vill jag kunna ställa deras svar och resultat i förhållande till andra lärarstudenter, varför jag låtit lärarstudenter på samtliga inriktningar besvara enkäten. Enkäten⁶¹ har skickats ut elektroniskt till samtliga av landets lärosäten där lärarutbildningar ges.

Enkätfrågorna är utformade med stor andel slutna svarsalternativ, vilket underlättar kodningen av undersökningens resultat och ändå bör ge mig svar på det jag syftar till att undersöka. Att välja en stor andel slutna svarsalternativ i min enkät gör också att jag undviker problematiken med att det är tidsödande att hantera ett material med öppna svarsalternativ, samt förhoppningsvis även minska svarsbortfallet, för de respondenter som ogillar att skriva utan hellre kryssar i givna alternativ. Avslutningsvis är det bra att i en enkät ge respondenterna möjlighet att förklara eller lägga till något,⁶² vilket de hade möjligheten att göra i min enkät. Fördelen med att använda mig av en enkätundersökning har varit att jag får ett större underlag än om jag använt mig av forskningsintervjuer, då jag vid en enkätundersökning på kort tid har haft möjlighet att samla information om ett större antal lärarstudenters bakgrund, inställning och studieval.

Resultaten från insamlad data kommer att visualiseras i form av tabeller och diagram där variabler som studenternas grad av utbildningskapital och sociala ursprung presenteras. Resultaten kommer sedan att tolkas och presenteras med hjälp av Bourdieus begrepp, enligt vilka fenomen endast kan förstås i *relation* till andra fenomen och till det fält i förhållande till vilket de förekommer.⁶³

61 Se bilaga 1.

62 Trost, J. (2007), s 74-76.

63 Börjesson, M. (2002), s 18.

1.5.1 Urval och tillvägagångssätt

För att enkelt kunna sprida enkäten till landets alla lärosäten där lärarutbildningar finns,⁶⁴ utformade jag enkäten elektroniskt med hjälp av Google Docs. Jag skickade sedan en e-post till personal vid dessa lärosäten där jag bad om hjälp att dela min enkät-länk på deras kurswebbar, lärarstudentportaler eller liknande. I meddelandet skrev jag vilken högskola jag studerar vid och beskrev kort vad min undersökning går ut på. Av de 22 lärosäten jag bad om hjälp mailledes, fick jag svar från 6. Tre av dessa⁶⁵ skrev att de inte kunde hjälpa mig (av olika anledningar) medan två av dem hjälpte mig att maila samtliga studenter registrerade på deras lärarprogram⁶⁶ samt lade upp en länk till enkäten på deras program-, kurs- och Facebookhemsidor.⁶⁷ Ett lärosäte⁶⁸ besvarade mitt mail först efter två och en halv vecka.⁶⁹ Mitt meddelande hade där skickats runt till diverse anställda innan någon slutligen tog beslutet att de absolut visst kunde hjälpa mig. Dessvärre hade jag då redan avslutat insamlandet av material och börjat att bearbeta det.

Förutom att e-posta personal vid landets samtliga lärosäten där lärarutbildningar ges lade jag upp en länk till enkäten på deras Facebooksidor. Då jag inte har någon möjlighet att spåra varifrån respondenterna funnit vägen till enkäten kan jag dessvärre inte närmare beskriva fördelningen av varifrån respondenterna kom, dvs hur de fann min enkät. I och med att den största andelen studenter kom från lärosäten vilka hjälpt mig via det e-postmeddelande jag sände, antar jag dock att det är på så sätt jag fått in svar från de flesta lärarstudenter. Jag har även haft svårigheter att beräkna undersökningens bortfall, då jag inte vet exakt hur många lärarstudenter som fått meddelande om enkäten eller klickat sig vidare via länken. Jag har därför istället räknat bortfallet bland de studenter som faktiskt besvarade min enkät, då några av dem inte fyllde i hela enkäten och några andra inte läste till lärare utan läkare och således inte föll inom ramen för undersökningens respondenter.

64 Lärarutbildningar ges vid 22 av landets högskolor eller universitet: Stockholms universitet, Karlstads universitet, Linköpings universitet, Linnéuniversitetet (Kalmar/Växjö), Umeå universitet, Lund/Kristianstad, Mälardalens högskola, Södertörns högskola, Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Örebro universitet, Högskolan i Dalarna, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Jönköping, Högskolan i Skövde, Högskolan i Gävle, Högskolan på Gotland, Malmö högskola, Borås högskola, Luleå universitet, Mittuniversitetet (Östersund) och Högskolan Väst (Trollhättan).

65 Linnéuniversitetet, Stockholms universitet och Örebro universitet

66 Mälardalens högskola

67 Linköpings universitet

68 Uppsala universitet

69 Se bilaga 2.

1.5.2 Lärarstudenterna

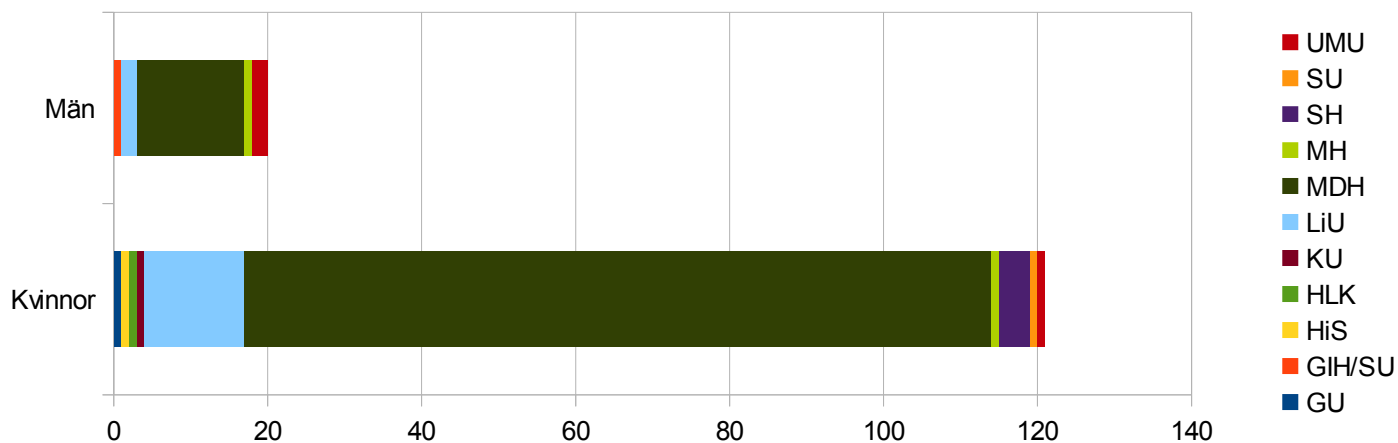
Totalt medverkade 145 studenter i min enkätundersökning. Två av dessa var läkarstudenter och två respondenter skickade in nästan helt icke ifyllda enkäter, varför dessa fyra utgör respondentbortfallet. Antal medverkande lärarstudenter blir således 141 respondenter. Av dessa var 20 män, dvs 14% av det totala antalet respondenter, och 121 kvinnor, vilket utgör 86% av respondenterna. Orsaken till denna ojämna könsfördelning kan vara att en stor mängd av respondenterna läser en lärarutbildning vid en specifik högskola och specifik inriktning, där kvinnorna är i stor majoritet. Detta återkommer jag till senare då jag diskuterar resultat och metod.

Antalet lärarstudenter som läser en utbildning med matematikinriktning av något slag, som besvarat min enkät, är 24 personer, vilket utgör 17% av det totala antalet respondenter. Av dessa utgör de studenter som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år en bra mycket större del än de som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet. 62,5% av matematiklärarstudenterna som besvarat min enkät läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år jämfört med de som läser mot skolans senare år och gymnasiet, vilka alltså utgör 37,5% av matematiklärarstudenterna. Antalet övriga lärarstudenter uppgår till 117 personer. Av dessa har tre inte tydligt definierat vilken åldersinriktning de läser, varför dessa faller bort från underlaget. 73 av de övriga lärarstudenterna läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år och 41 av dem mot skolans senare år och gymnasiet.

Respondenternas ålder skiljer sig åt markant. De är mellan 19 och 52 år gamla och studerar vid många av landets lärosäten.⁷⁰ Fördelning per lärosäte redovisas i diagram 1 nedan. Här framgår att den allra största gruppen studenter läser en utbildning vid Mälardalens högskola, vilka utgör hela 79% av underlaget. Näst största grupp är den som utgörs av studenter vid Linköpings universitet, nästan 10% av respondenterna. Resterande respondenter är jämnt fördelat bland övriga lärosäten och presenteras nedan. I och med att jag inte söker finna tendenser hos lärarstudenter vid olika högskolor, utan hos lärarstudenter med olika studieinriktning, kommer jag fortsättningsvis inte att särskilja studenter vid olika lärosäten.

70 GU: Göteborgs universitet, GIH/SU: Gymnastik- och idrottshögskolan/Stockholms universitet, HiS: Högskolan i Skövde, HLK: Högskolan i Kristianstad (Jönköping), KU: Karlstads universitet, LiU: Linköpings universitet, MDH: Mälardalens högskola, MH: Malmö högskola, SH: Södertörns högskola, SU: Stockholms universitet, UMU: Umeå universitet

Diagram 1: Fördelning av studenter per lärosäte

Jag har även delat upp studenterna efter fördelning i åldersinriktning (se diagram 2) där *Skolans tidigare år* innebär studenter som läser en utbildning med inriktning mot skolans årskurs F-6 och fritidshem medan *Skolans senare år och gymnasiet* innebär studenter som läser en utbildning med inriktning mot skolans åk 7-9 och gymnasiet. Två studenter skrev i enkäten att de läser åldersinriktning åk 4-9. Dessa har jag lagt ihop med gruppen *Skolans senare år och gymnasiet*. En tredje grupp innehåller *odefinierad* åldersinriktning, där studenterna inte närmare förklarar vilken åldersinriktning de läser.

Åldersinriktning

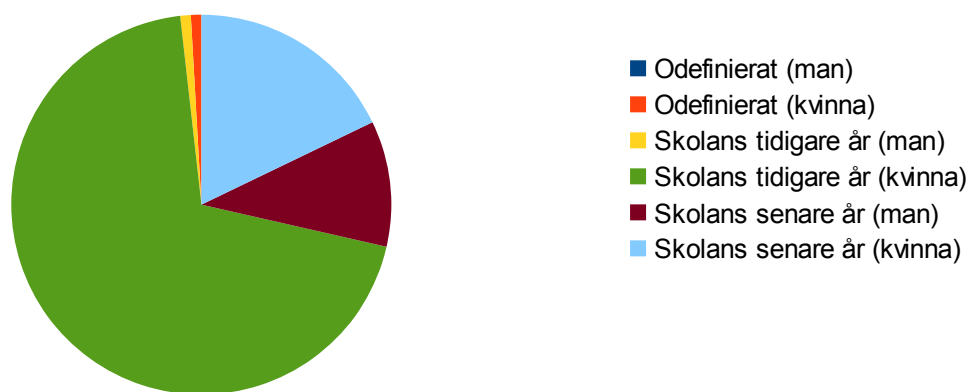

Diagram 2: Fördelning av studenter per åldersinriktning.

Den allra största gruppen utgörs av kvinnliga studenter som läser en lärarutbildning med inriktning mot skolans tidigare år, dvs F-6 och fritidshem. Denna grupp utgör nästan 62% av mitt underlag medan antalet män som läser motsvarande utbildning inte ens når upp till en procent av det totala antalet respondenter. Kvinnor som läser till lärare för skolans senare år utgör knappt 23% av respondenterna, medan män som studerar på motsvarande lärarutbildning utgör lite mer än hälften av detta, nämligen 12%.

Vad gäller fördelning efter ämnesinriktning har jag delat upp de studenter som läser en utbildning med matematikinriktning eller en utbildning med ämneskombination matematik från de som inte gör det. Andelen lärarstudenter som läser en utbildning med matematikinriktning är i minoritet i jämförelse med de lärarstudenter som läser en annan ämnesinriktning. Endast 17% av landets lärarstudenter som besvarat min enkät läser inriktning matematik, medan 83% läser andra ämnesinriktningar.

I diagram 3 presenteras fördelning av studenter uppdelat efter ämnes- och åldersinriktning. Här framgår att flest studenter läser en utbildning med inriktning övriga ämnen (dvs alla de ämnen som inte är matematik) för skolans tidigare år, nämligen hela 51% av respondenterna. Studenter som läser övriga ämnen mot skolans senare år utgör nästan 30% av respondenterna, även det en stor andel av samtliga lärarstudenter.

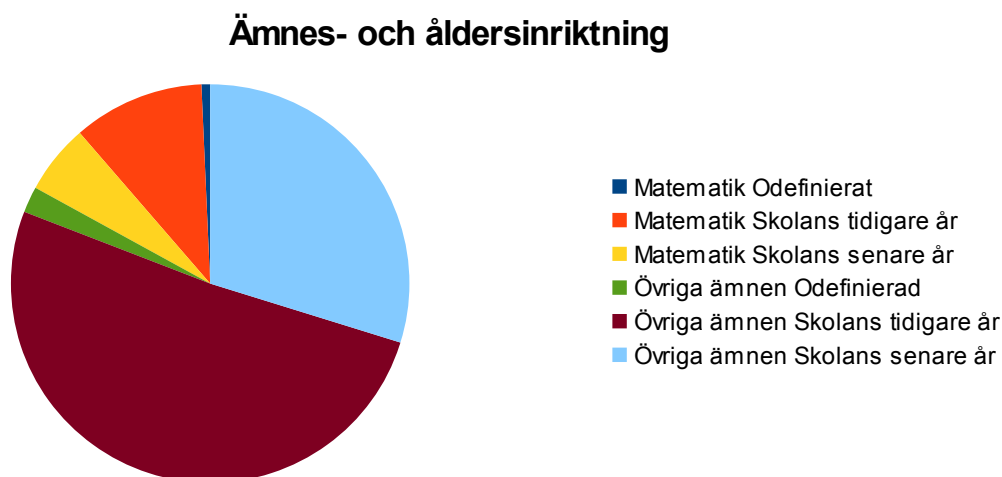

Diagram 3: Fördelning av studenter per ämnes- och åldersinriktning.

Inledningsvis sökte jag finna tendenser vad gäller studenternas sociala bakgrund och utbildningskapital hos matematiklärarstudenter jämfört med de lärarstudenter som läser andra ämnesinriktningar. Matematiklärarstudenter utgjorde således en gemensam grupp och innehöll både de som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare och de som läser mot skolans senare år och gymnasiet. Jag upptäckte dock ganska tidigt vad jag redan från början anat, nämligen att det finns betydande skillnader mellan lärarstudenter som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år och de som läser mot skolans senare år och gymnasiet, både vad gäller matematik- och övriga lärarstudenter. Jag har därför valt att presentera resultaten både efter ämnes- och åldersinriktning. I det senare fallet har jag främst fokuserat på skillnader mellan matematiklärarstudenter med olika åldersinriktning även om vissa jämförelser också görs med övriga lärarstudenter. Eftersom jag inte fokuserar på lokala skillnader högskolor eller universitet emellan, utan söker få ett helhetsperspektiv, har jag inte heller delat upp studenterna beroende på vilken högskola eller vilket universitet de studerar vid.

Då jag inte har haft något register av matematiklärarstudenter att tillgå, utgå och göra jämförelser ifrån i min undersökning, förlitar jag mig till att studenterna besvarat enkäten sanningsenligt. I de fall då studenterna varit osäkra har de oftast givit ett ungefärligt svar, varför det även är så mina resultat inom detta område måste tolkas: *ungefärligt*.

1.5.3 Validitet och reliabilitet

En förhoppning är att det resultat min enkätundersökning ger har så hög grad av *reliabilitet* som möjligt, dvs vara av hög tillförlitlighetsgrad. Kvale och Brinkmann och Molander diskuterar detta, hur vi som forskare bör förhålla oss så objektiva, neutrala och professionella som möjligt till det vi studerar⁷¹ för att resultaten av undersökningen ska vara så pass stabila att de inte påverkas av vem som gör undersökningen.

71 Molander, 1983, s 248-251 och Kvale & Brinkmann, 2009, s 263, 280ff.

Kvale och Brinkmann skriver vidare om validitet som innebär hur giltigt materialet är, om det mäter det den avser att mäta,⁷² något jag också haft i åtanke vid genomförandet och analysen av undersökningsmaterialet. Det är svårt att veta att respondenterna svarat sanningsenligt eller om de svarat utifrån vad de tror förväntats av dem, vad de trott att jag vill att de ska svara. Då undersökningen handlar om studenternas personliga val och personernas bakgrund är detta extra känsligt och något som kan bli problematiskt med min studie. Molander skriver just att något som brukar vara problematiskt i främst human- och samhällsvetenskaplig forskning är att studieobjekten inte beter sig som de brukar när de vet att de är föremål för en undersökning.⁷³ Detta har jag således haft i åtanke vid analysen av materialet.

Det har också varit av stor vikt att de frågor jag ställt i enkäten verkligen mäter det de avser att mäta, dvs ha så hög validitet som möjligt,⁷⁴ vilket jag försökt uppnå genom att utvärdera och granska frågorna noggrant, diskuterat med handledare samt låtit vänner och bekanta besvara frågorna i en pilotstudie, innan jag sände den till landets lärosäten. Syftet med pilotstudien var att genom att låta ett antal personer besvara frågorna i förväg kunna utröna eventuella missförstånd.

Genom att i urvalet av respondenter utgå från studenter jag inte träffat tidigare och låta dessa vara anonyma hoppades jag höja undersökningens validitet ytterligare. Viktigt att tänka på gällande studiens validitet är också att ha en kritisk syn på analysen av materialet och därigenom undvika snedvridna tolkningar och att dra generella slutsatser.⁷⁵ Det har jag också bemödat mig om att ha.

72 Kvale & Brinkmann, 2009, s 264, 280ff

73 Molander, 1983, s 248.

74 Kvale & Brinkmann, 2009, s 264 samt Trost, 2007, s 33.

75 Kvale & Brinkmann, 2009, s 268 samt s 280ff

2 Resultat och analys

2.1 Socialt ursprung

Jag har av tids- och utrymmesskäl valt att begränsa redovisningen av enkätsvaren till ett fåtal områden, även om enkätens innehåll gav mig möjligheter att undersöka alla möjliga vinklar och vrår.⁷⁶ Jag kommer nedan att presentera resultat gällande studenternas sociala ursprung och utbildningskapital i ett försök att finna tendenser bland studenterna på landets matematiklärarutbildningar.

Studenternas sociala ursprung påverkar deras habitus, vilket alltså innebär vårt sätt att vara och bemöta världen, format av uppväxtmiljöer, erfarenheter, värden, normer, krav och förväntningar. Habitus är ett slags praktiskt förnuft som vägleder oss i det sociala rummet, utan att vi egentligen tänker på vad vi gör eller varför vi gör som vi gör. I ett försök att utröna vad det är som har fått matematiklärarstudenterna att välja just den utbildningen de valt är således just studenternas sociala ursprung en bra utgångspunkt.

2.1.1 Klassificering av socialt ursprung

För att utröna studenternas sociala ursprung har jag valt att utgå från de klassificeringar av sociala grupper som Börjesson använde sig av vid sin undersökning av det svenska högskolefältet.⁷⁷ Han har kombinerat olika klassifikationer av sociala grupper och skapat 32 grupper, vilka presenteras i tabellen nedan.

Tabell 9: Klassificering av sociala grupper⁷⁸

Social grupp	Yrkeskategori
Högre medelklass	1. Civilingenjörer och arkitekter 2. Läkare, psykologer och veterinärer 3. Universitetslärare 4. Ämneslärare 5. Jurister 6. Högre tjänstemän i offentlig sektor

76 Hade jag valt samtliga områden och nivåer hade detta snarare blivit en avhandling, inte ett examensarbete...

77 Börjesson, M. (2006), s 38ff.

78 Inspirerad av Börjesson, M. (2009): Det svenska högskolefältet, s 38.

	7. Högre tjänstemän i privat sektor 8. Officerare 9. Företagsledare
Medelklass	10. Konstproducenter 11. Journalister 12. Tekniker i offentlig sektor 13. Tekniker i privat sektor 14. Tjänstemän på mellannivå i offentlig sektor 15. Tjänstemän på mellannivå i privat sektor 16. Klasslärare 17. Präster
Lägre medelklass	18. Sjuk- och hälsovårdande yrken 19. Kontorsanställda i offentlig sektor 20. Kontorsanställda i privat sektor 21. Handelsanställda 22. Bönder 23. Småföretagare 24. Handelsmän 25. Poliser, brandmän, militärer (ej officerare) 26. Annat religiöst arbete
Kvalificerade arbetare (högre arbetarklass)	27. Förmän 28. Kvalificerade arbetare inom produktion 29. Kvalificerade arbetare inom service
Okvalificerade arbetare (lägre arbetarklass)	30. Lantarbetare 31. Okvalificerade arbetare inom produktion 32. Okvalificerade arbetare inom service 33. Övriga
Bortfall	34. Internt bortfall

Till skillnad från Börjesson har jag i det följande valt att hantera studenternas uppgifter om fäder och mödrar var för sig. Jag utgår dock från Börjessons klassificeringar vad gäller både studenternas fäder och deras mödrar. Bortsett från skillnaden att jag delar upp uppgifter om fäder och mödrar var för sig har jag även valt att slå samman grupperna till högre respektive lägre social grupp, där det förra innebär ett yrke inom högre medelklass samt medelklass och det senare ett yrke inom lägre medelklass, högre arbetarklass och lägre arbetarklass. Genom att endast förhålla resultaten till två nivåer (högre och lägre social grupp) hoppas jag att likheter och skillnader ska bli tydligare att se.

För att klassificera lärarstudenternas sociala ursprung har jag även undersökt föräldrarnas högsta utbildningsnivå, vilka jag efter Börjesson delat upp enligt följande:

1. Folkskola eller grundskola
2. Realskola, fackskola, yrkesskola eller tvåårig gymnasieskola⁷⁹
3. Tre- eller fyraårig gymnasieskola
4. Kortare högskoleutbildning (mindre än 3 år)
5. Längre högskoleutbildning (3 år eller mer)
6. Vet ej

Vid presentation och analys av resultaten har jag delat upp även dessa i två grupper: högre respektive lägre utbildning. Högre utbildning innebär i det här fallet något slags högskoleutbildning medan lägre innebär att föräldrarna ej studerat vid högskola eller universitet. Uppdelningen har gjorts för att förhoppningsvis ännu tydligare se skillnader och likheter grupperna emellan.

2.2 Resultat matematiklärarstudenterna

2.2.1 Föräldrarnas yrken

Av de matematiklärarstudenter som deltagit i min undersökning har 58% av fäderna ett yrke kopplat till högre social grupp medan 37,5% av dem har eller har haft ett lägre socialt yrke (se diagram 4). Den yrkeskategori som störst andel av studenternas fäder har eller har haft är medelklass, vilken utgör en tredjedel av det totala antalet fäder till matematiklärarstudenterna oavsett vilken åldersinriktning de läser.

⁷⁹ För studenternas mödrar fanns inom denna utbildningskategori även alternativet ”flickskola”.

Fädernas yrken

Procentuell fördelning

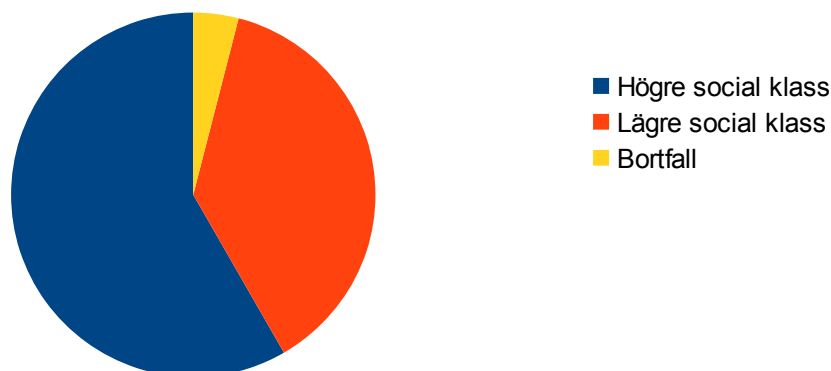

Diagram 4: Jämförelse mellan matematiklärarstudenternas fäders yrken.

För matematiklärarstudenterna som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år hamnar lika många, 47% vardera, av fädernas yrken inom den högre sociala gruppen som inom den lägre (se diagram 5). Vad gäller fäderna till de matematiklärarstudenterna inriktade mot skolans senare år och gymnasiet har majoriteten, 75%, ett yrke som hamnar inom den högre sociala gruppen och 25% inom den lägre.

Vad gäller fäderna till de matematiklärarstudenter som deltagit i min undersökning är andelen som har eller har haft ett yrke som hamnar inom den högre sociala gruppen generellt sett större än för mödrarna, oavsett vilken åldersinriktning lärarstudenterna läser.

Mödrarnas yrke

Procentuell fördelning

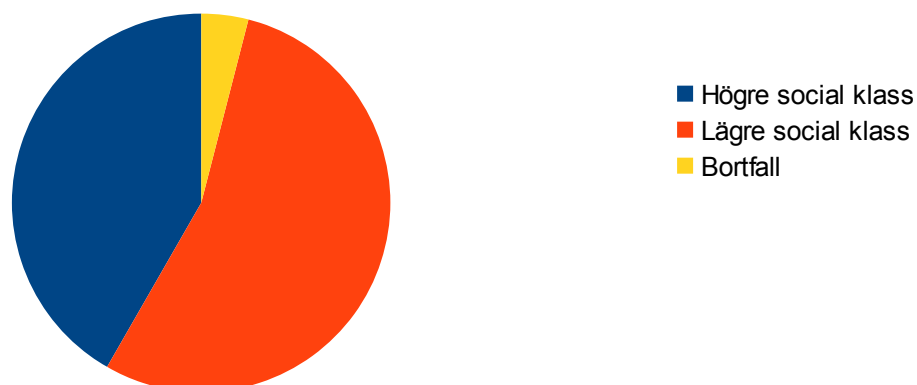

Diagram 5: Jämförelse mellan matematiklärarstudenternas mödrars yrken.

Vad gäller matematiklärarstudenterna oavsett inriktning har 54% av mödrarna ett yrke inom lägre social grupp medan 41,5% av dem har eller har haft ett yrke inom högre klass. Här skiljer det sig inte nämnvärt mellan grupperna av matematiklärarstudenter med olika åldersinriktning. De lärarstudenter som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år har en något lägre andel mödrar med yrken inom högre klass, 33%, medan hälften (50%) av de lärarstudenter som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år eller gymnasiet har mödrar med ett yrke tillhörande denna grupp (se diagram 6).

60% av mödrarna till de studenter som läser en utbildning mot skolans tidigare år har eller har haft ett yrke inom lägre social grupp, vilket nästan är lika stor andel som mödrarna till studenter som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet, där 50% av dem har eller har haft ett yrke inom lägre klass. Ingen av matematiklärarstudenterna som läser en utbildning mot skolans senare år eller gymnasiet har en moder vars yrke hamnar inom kategorin arbetarklass, inte heller är någon av dessa studenter ovetande om deras fäders eller mödrars yrke (bortfall).

Föräldrarnas yrke

Procentuell fördelning

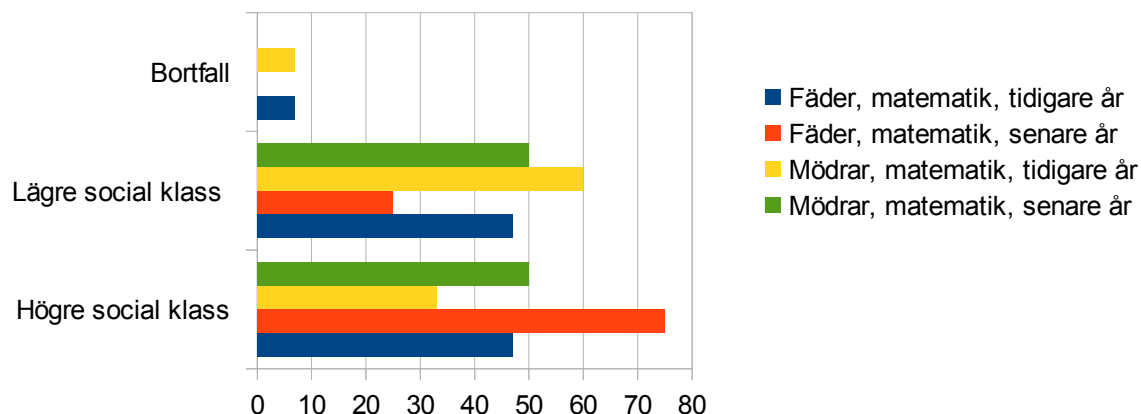

Diagram 6: Jämförelse mellan matematiklärarstudenternas föräldrars yrken.

Matematiklärarstudenternas mödrar har i lägre grad än fäderna (haft) ett arbetarklassyrke. Av de studenter som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år har 7% av mödrarna ett yrke kopplat till arbetarklass medan de som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet inte har någon moder inom denna klass.

2.2.2 Föräldrarnas högsta utbildning

59% av mödrarna till matematiklärarstudenterna har något slags högskoleutbildning medan 37% saknar en sådan. Här skiljer det sig åt mellan lärarstudenter som läser olika åldersinriktning (se diagram 7).

Mödrarnas utbildning

Procentuell fördelning

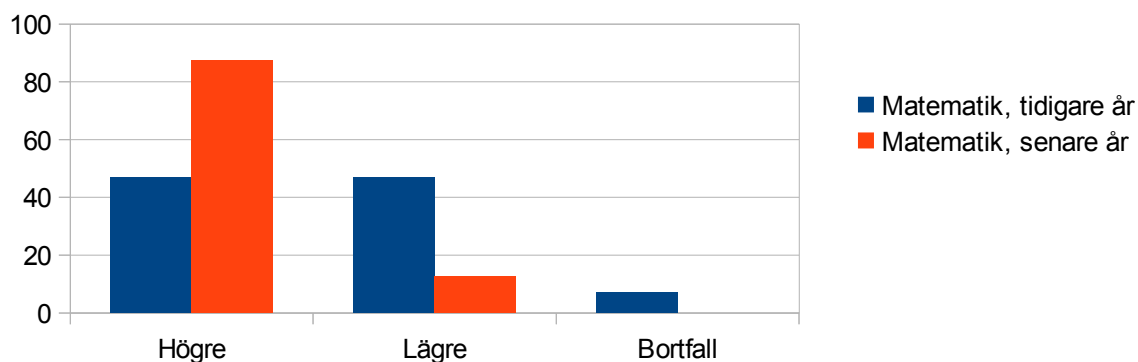

Diagram 7: Jämförelse mellan matematiklärarstudenternas mödrars högsta utbildning.

Vad gäller studenterna i gruppen inriktad mot skolans senare år och gymnasiet har deras mödrar en högre grad av utbildningskapital i jämförelse med gruppen matematiklärarstudenter som läser en utbildning mot tidigare år. I gruppen som läser en utbildning inriktad mot senare år och gymnasiet har 87,5% av mödrarna något slags högskoleutbildning medan 12,5% saknar en sådan. Av mödrarna till de studenter som läser en inriktning mot skolans tidigare år har lika många, 47 %, en högskoleutbildning som de som ej läst vid universitet eller högskola.

Fädernas utbildning

Procentuell fördelning

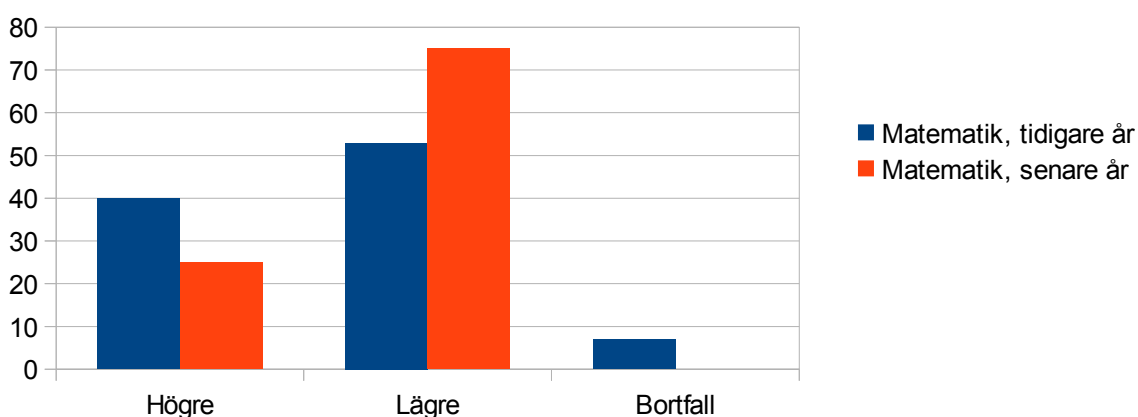

Diagram 8: Jämförelse mellan matematiklärarstudenternas fäders högsta utbildning.

Vad gäller gruppernas fäder ser det lite annorlunda ut (se diagram 8). Hos matematiklärarstudenter oavsett åldersinriktning har 34% av fäderna något slags högskoleutbildning medan 62,5% inte läst vid universitet eller högskola. För gruppen matematiklärarstudenter inriktade mot skolans senare år och gymnasiet har 25% av fäderna en högskoleutbildning medan 75% saknar en sådan. Detta kan jämföras med matematiklärarstudenter som läser en utbildning mot tidigare år, där 40% av fäderna har en högskoleutbildning och 53% har läst en utbildning kortare än ett tre- eller fyraårigt gymnasium.

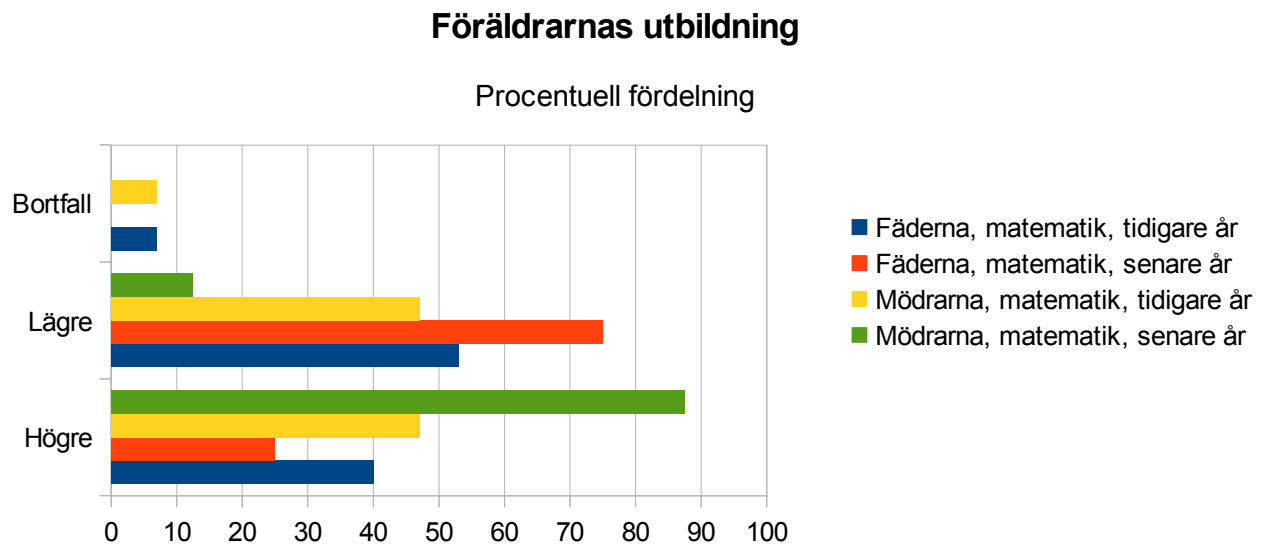

Diagram 9: Jämförelse mellan matematiklärarstudenternas föräldrars högsta utbildning.

Fäderna till matematiklärarstudenterna som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år har alltså en högre utbildning än fäderna för de matematiklärarstudenter som läser mot skolans senare år och gymnasiet. Här är det således en omvänd fördelning än bland gruppernas mödrars högsta utbildningsnivå (se diagram 9), även om skillnaderna mellan gruppernas fäders utbildning inte är lika stor som för gruppernas mödrars.

2.2.3 Genomsnittsbetyg

Undersökningen visar att 58 procent av matematiklärarstudenterna, oavsett åldersinriktning, har ett genomsnittsbetyg från gymnasieskolan som är motsvarande högre än väl godkänd eller mycket väl godkänd⁸⁰ medan endast 4% av studenterna har ett genomsnittsbetyg motsvarande godkänd eller lägre än godkänd. Vad gäller bortfallet på 29% utgörs det till stor grad av studenter som läst en utbildning motsvarande gymnasieskola på folkhögskola eller komvux och därför inte fyllt i detta fält, eller studenter som helt enkelt inte minns eller har räknat ut sitt genomsnittsbetyg.

För matematiklärarstudenterna inriktade mot skolans tidigare år, inklusive förskola och fritidshem, är genomsnittsbetyget lägre än genomsnittet för samtliga matematiklärarstudenter (och således även gruppen som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet), även om hela 40% av dessa har ett genomsnittsbetyg från gymnasiet motsvarande högre än VG eller MVG och endast 7% hade ett genomsnittsbetyg motsvarande G eller lägre än G (se diagram 10). Bortfallet i gruppen är stort och utgör 40% av resultatet. Samtliga (100%) matematiklärarstudenter som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet hade ett genomsnittsbetyg motsvarande högre än VG eller MVG när de gick ut gymnasiet.

Viktigt att återigen notera vad gäller diskussioner om lärarstudenternas genomsnittsbetyg är att det här inte är några faktiska betyg, jag har inte utgått från några databaser vid sammanställningen, varför det inte går att veta hur mycket sanning som ligger bakom respondenternas svar. Det kan finnas tendenser till att överdriva, varför jämförelser med tidigare forskning (t ex Grevholm) kan vara något missvisande.

80 De studenter som givit ett svar motsvarande godkänd, 3:a, 10 p i snitt eller lägre tillhör gruppen jag i det följande kommer att beteckna som G eller godkänd. Studenterna som givit ett svar motsvarande väl godkänd, 4:a, 15 p i snitt eller lägre (lägst till G) tillhör gruppen jag kommer att beteckna som VG eller väl godkänd. De studenter som svarat att de har ett genomsnittsbetyg motsvarande mycket väl godkänd, 5:a, 20 p (max ibland 22) eller lägre (lägst VG) tillhör en grupp av studenter jag i fortsättningen betecknar som MVG.

2.2.4 Gymnasieutbildning⁸¹

Det gymnasieprogram som störst andel av matematiklärarstudenterna läst hade, kanske inte helt oväntat med tanke på val av studieinriktning på högskola eller universitet, en naturvetenskaplig eller teknisk inriktning. En dryg tredjedel av matematiklärarstudenterna läste en sådan inriktning på gymnasiet, hela 37,5%. Näst störst andel av studenterna, en fjärdedel (25%) har en gymnasieutbildning med inriktning Barn- och fritid eller liknande medan en åttondel (12,5%) läste någon typ av samhällsvetenskaplig inriktning.

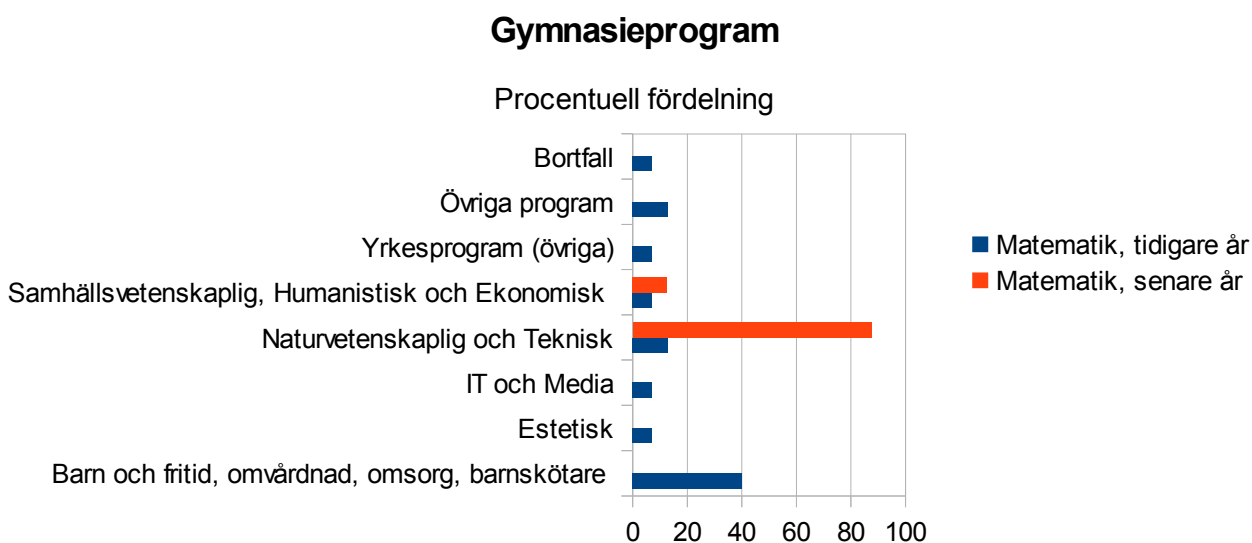

Diagram 10: Jämförelse mellan de gymnasieutbildningar matematiklärarstudenterna gick.

Här skiljer sig tendenser åt gällande grupperna av lärarstudenter med olika åldersinriktning. Medan matematiklärarstudenterna som läser en utbildning med inriktning mot skolans senare år och gymnasiet främst läst en gymnasieutbildning med naturvetenskaplig eller teknisk inriktning (87,5% av respondenterna) har majoriteten av gruppen inriktad mot skolans tidigare år istället läst en inriktning motsvarande Barn- och fritid (se diagram 11). 40% av matematiklärarstudenterna inriktning skolans tidigare år har läst en sådan utbildning medan endast 13% av dem har läst en gymnasieutbildning med naturvetenskaplig- eller teknisk inriktning. Av matematiklärarstudenterna som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet har 12,5% läst en samhällsvetenskaplig inriktning och ingen av de tillfrågade en utbildning motsvarande Barn- och fritid.

⁸¹ Om studenten läst flera olika program har jag valt den utbildning hen läst under längst tid.

2.3 Resultat övriga lärarstudenter

2.3.1 Föräldrarnas yrken

Av de lärarstudenter som läser en ämnesinriktning annan än matematik⁸² har 38% av fäderna ett yrke inom högre sociala grupper medan 56% av dem istället har eller har haft ett yrke inom lägre klass. Dominerande bland de sociala grupperna för fäderna i den här gruppen av lärarstudenter är högre arbetarklass, dit 23 % av fädernas yrken hör, samt lägre arbetarklass, som 22 % av fäderna har eller har haft yrken inom. Uppdelat mellan åldersinriktningarna för gruppen övriga lärarstudenters fäders yrke, är skillnaderna inte markanta (se diagram 11).

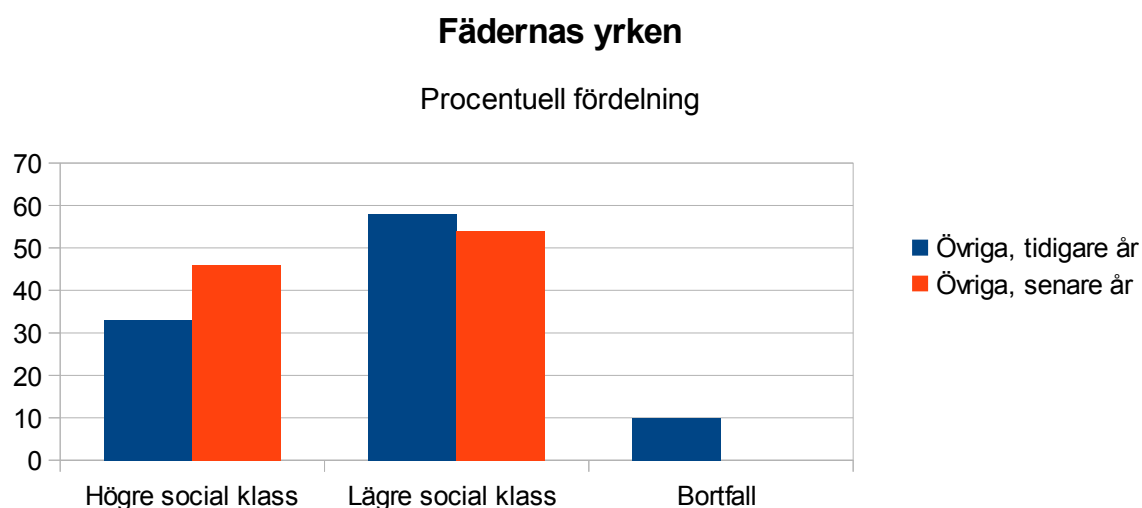

Diagram 11: Jämförelse mellan övriga lärarstudenters fäders yrken.

För övriga lärarstudenters mödrar har störst andel (haft) ett yrke inom den lägre sociala gruppen, nämligen 66% av respondenternas mödrar, medan 32% av dem har eller har haft ett yrke inom en lägre klass.

Vad gäller mödrarnas yrken i gruppen övriga lärarstudenter skiljer det sig åt mellan grupperna med olika åldersinriktning (se diagram 12). Medan 52% av mödrarna till övriga lärarstudenter inriktade mot skolans senare år och gymnasiet har eller har haft ett yrke inom högre klass, har endast 22% av mödrarna till övriga lärarstudenter inriktade mot skolans tidigare år haft det. För gruppen inriktad mot skolans tidigare år ligger majoriteten (77%) av mödrarnas yrken inom en lägre klass medan 45% av den andra gruppens mödrars yrken hamnar här.

⁸² I fortsättningen kallad *övriga* lärarstudenter.

Mödrarnas yrken

Procentuell fördelning

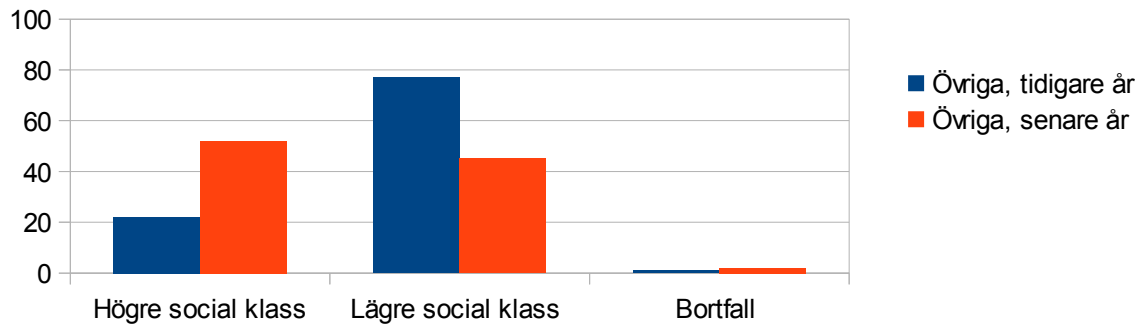

Diagram 12: Jämförelse mellan övriga lärarstudenters mödrars yrken.

Fördelningen av fädernas yrke är ungefär densamma för övriga lärarstudenter oavsett åldersinriktning men vad gäller mödrarnas yrke ser det något annorlunda ut (se diagram 13). För övriga lärarstudenter som läser en inriktning mot skolans senare år och gymnasiet är tendenserna liknande för de matematiklärarstudenter som läser en utbildning med samma åldersinriktning liksom de som läser en inriktning mot skolans tidigare år, där det finns starkare samband än inom ämnesinriktningarna.

Majoriteten av mödrarna till lärarstudenter oavsett ämnesinriktning som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år har eller har haft ett yrke inom lägre klass. Vad gäller mödrarna till lärarstudenterna oavsett ämnesinriktning inriktade mot skolans senare år och gymnasiet finner vi en högre andel yrken inom den högre sociala gruppen.

Föräldrarnas yrken

Procentuell fördelning

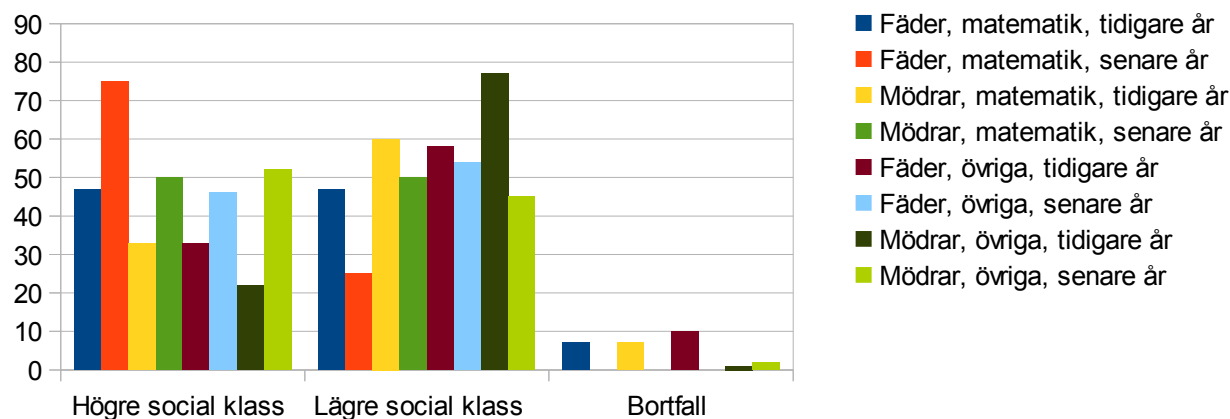

Diagram 13: Jämförelse mellan samtliga lärarstudenters föräldrars yrken.

2.3.2 Föräldrarnas högsta utbildning

Övriga lärarstudenters föräldrar har generellt sett en lägre grad av utbildning än matematiklärarstudenternas föräldrar och även här har fäderna generellt sett likaså en lägre grad av utbildning än respondenternas mödrar. För gruppen övriga lärarstudenter har 23% av fäderna något slags högskoleutbildning medan 60% av dem saknar en sådan. Bortfallet för denna grupp är större än för matematiklärarstudenterna då hela 17 % av de övriga lärarstudenterna inte visste hur hög utbildning deras fäder hade.

Vad gäller fördelningen av föräldrarnas högsta utbildning för grupperna övriga lärarstudenter som läser en utbildning med olika åldersinriktning skiljer det sig åt, precis som för matematiklärarstudenterna med olika åldersinriktningar på sin utbildning. För gruppen övriga lärarstudenter inriktade mot skolans tidigare år, finner vi den största andelen fäder utan högskoleutbildning, nämligen 66% (se diagram 14).

Fädernas utbildning

Procentuell fördelning

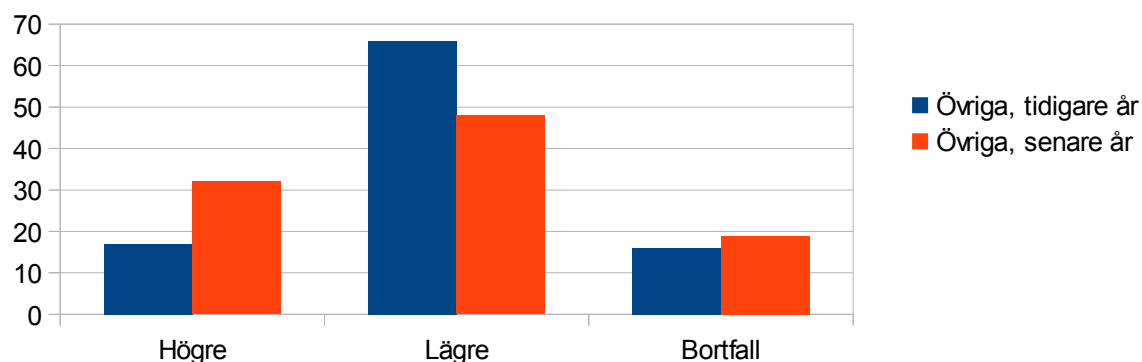

Diagram 14: Jämförelse mellan samtliga lärarstudenters fäders högsta utbildning.

Övriga lärarstudenter som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet har nästan dubbelt så stor andel fäder med högskoleutbildning än övriga studenter inriktade mot skolans tidigare år: 32% mot de tidigare 17%.

Mödrarnas utbildning

Procentuell fördelning

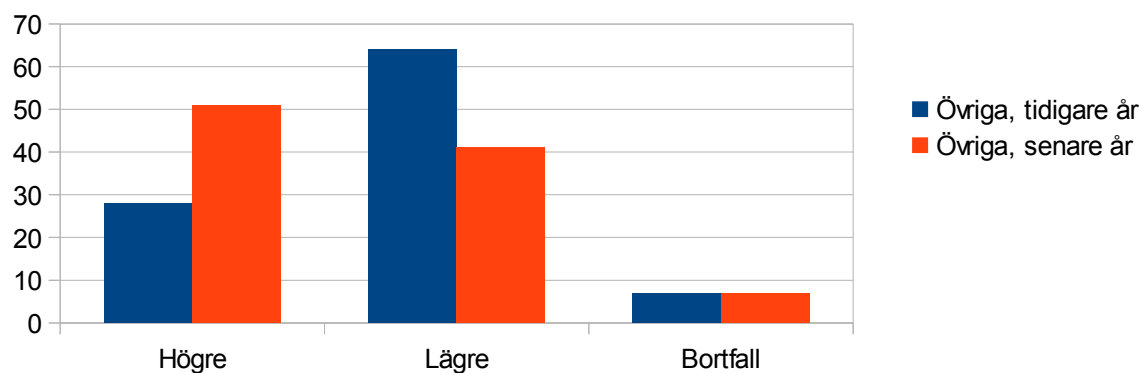

Diagram 15: Jämförelse mellan samtliga lärarstudenters mödrars högsta utbildning.

Mödrarna till de övriga lärarstudenterna som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet har till större del en högskoleutbildning än gruppens fäder. 51% av mödrarna har läst vid högskola eller universitet (se diagram 15). Det innebär en nästan dubbelt så stor del än fäderna i gruppen men en lägre del än matematiklärarstudenterna inriktning senare år och gymnasiet, där hela 87,5% studerat vid universitet eller högskola. Mödrarna till de matematiklärarstudenter som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet innehar alltså det högsta utbildningskapitalet.

För gruppen mödrarna till de övriga lärarstudenterna som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år har 28% något slags högskoleutbildning medan 64% saknar en sådan. Resultaten för mödrarna och fäderna i gruppen övriga lärare inriktade mot skolans tidigare år är snarlika (se diagram 16).

Föräldrarnas utbildning

Procentuell fördelning

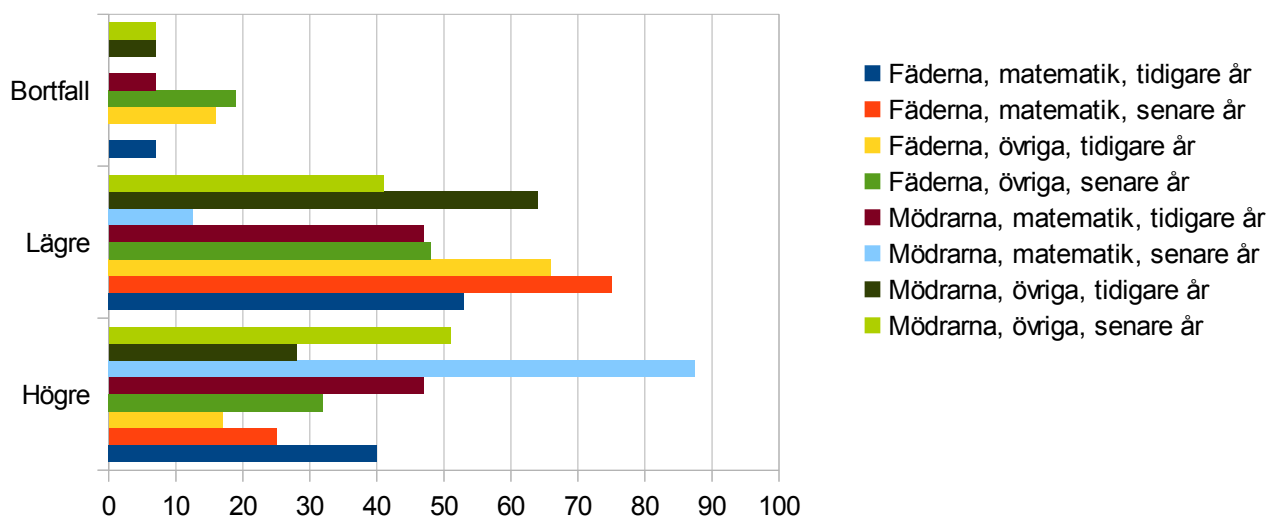

Diagram 16: Jämförelse mellan samtliga lärarstudenters föräldrars högsta utbildning.

Vad gäller utbildning har mödrarna till matematiklärarstudenterna som läser en inriktning mot skolans senare år och gymnasiet högst utbildningskapital i form av högskoleutbildning i jämförelse med mödrarna i de andra grupperna, även om lite drygt hälften av mödrarna till övriga lärarstudenter, senare år och gymnasiet, också har läst vid universitet eller högskola. Mödrarna till lärarstudenter som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet har alltså bra mycket högre andel högskoleutbildning än de som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år, oavsett vilken ämnesinriktning de läser.

För fäderna till lärarstudenterna ser det inte alls likadant ut, snarare omvänt. Här är det i gruppen matematiklärarstudenter med inriktning tidigare år vi finner högst andel fäder med högskoleutbildning medan fäderna i grupperna lärarstudenter oavsett ämnesinriktning som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet istället i största grad saknar en sådan.

2.3.3 Genomsnittsbetyg

Undersökningen visar att knappt 33% av de övriga lärarstudenter som läser en utbildning oavsett åldersinriktning hade ett genomsnittsbetyg när de gick ut gymnasiet motsvarande högre än VG eller MVG och 10 % av dem hade ett lägre genomsnittsbetyg än G eller G (se diagram 17). Bortfallet i gruppen är ganska stort, hela 25%. I bortfallet ingår även respondenter som svarat "*alltför lågt*", "*helt ok*" och "*medelbetyg*", då dessa varit svåra att objektivt kunna placera i någon betygskategori.

Något som skiljer sig åt mellan övriga lärarstudenter med olika åldersinriktning är att en mindre andel av de studenter som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år hade ett genomsnittsbetyg motsvarande högre än VG eller MVG, nämligen 22%. För övriga lärarstudenter som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet finner vi, precis som hos grupperna med olika åldersinriktningar för matematiklärarstudenterna, en större andel studenter som hade ett genomsnittsbetyg från gymnasiet motsvarande högre än VG eller MVG. 51% av övriga lärarstudenter inriktning senare år och gymnasiet hamnar inom den betygs kategorin.

För övriga lärarstudenter som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år är bortfallet som störst. Här har 29% inte angivit något genomsnittsbetyg. Den främsta anledningen är att studenterna inte har någon gymnasieexamen utan har studerat på komvux, folkhögskola eller liknande, eller att studenterna inte minns vad de fick i betyg från gymnasiet. Bortfallet i gruppen övriga lärarstudenter inriktad mot skolans senare år och gymnasiet är betydligt lägre än för den inriktad mot tidigare år, då endast 14% av respondenterna inte besvarat frågan, främst förmodligen då även de läst motsvarande en gymnasieutbildning på folkhögskola eller komvux.

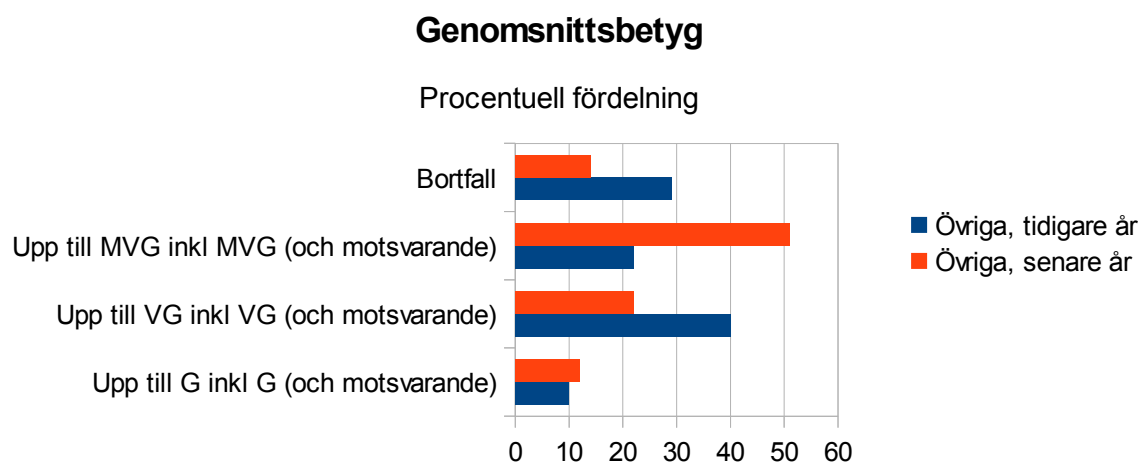

Diagram 17: Jämförelse mellan övriga lärarstudenters genomsnittsbetyg från gymnasiet.

Jämförelse mellan de olika lärarstudent-grupperna visar att matematiklärarstudenterna generellt sett hade ett högre genomsnittsbetyg än övriga lärarstudenter, 58% mot knappt 33% motsvarande högre än VG eller MVG och 4% mot 10% motsvarande G eller lägre än G (se diagram 18). I grupperna finner vi tendenser till att de som läser en lärarutbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet generellt hade ett högre genomsnittsbetyg än de som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år. Vi finner även ett betydligt större bortfall hos studenterna som läser mot skolans tidigare år än de som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet: 40% av matematiklärarstudenterna respektive 29% av övriga lärarstudenter mot 0% respektive 14%.

Genomsnittsbetyg

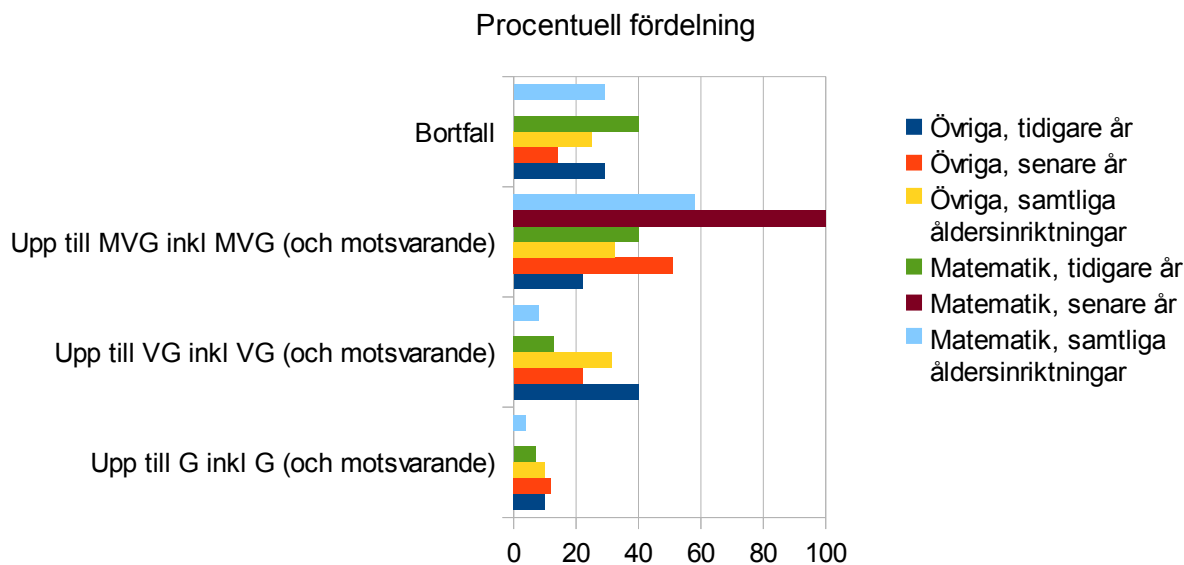

Diagram 18: Jämförelse mellan samtliga lärarstudenters genomsnittsbetyg från gymnasiet.

2.3.4 Gymnasieutbildning

Det gymnasieprogram som flest av de övriga lärarstudenterna oavsett åldersinriktning läst var samhällsvetenskapligt eller liknande (se diagram 19). 32% av respondenterna läste en sådan gymnasieutbildning. Nästan en fjärdedel av övriga lärarstudenter gick ett gymnasieprogram med inriktning mot barn och fritid, omvårdnad, omsorg eller barnskötare, att jämföra med de matematiklärarstudenter med inriktning skolans tidigare år, där hela 40% läst ett sådant gymnasieprogram. Vad gäller matematiklärarstudenterna med inriktning mot skolans senare år och gymnasiet har ingen av dessa läst ett gymnasieprogram med sådan inriktning.

Gymnasieprogram

Procentuell fördelning

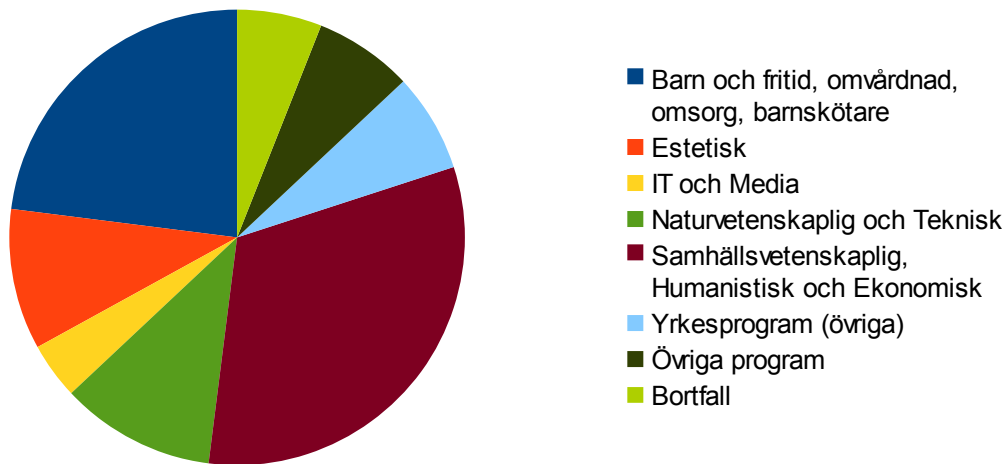

Diagram 19: Fördelning av gymnasieutbildning, övriga lärarstudenter oavsett åldersinriktning.

För gruppen övriga lärarstudenter oavsett åldersinriktning hade 11 respektive 10 procent läst en gymnasieutbildning motsvarande naturvetenskaplig- och/eller teknisk eller estetisk. Andelen respondenter som läst en gymnasieutbildning med naturvetenskaplig- och/eller teknisk inriktning är betydligt högre hos matematiklärarstudenterna, vilket kanske inte är särskilt förvånande med tanke på högskoleutbildningens ämnesval.

Liksom för matematiklärarstudenterna finner vi för övriga lärarstudenter att de som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år i högre grad än någon annat gymnasieprogram läst en gymnasieutbildning motsvarande barn- och fritid än de som läser mot skolans senare år och gymnasiet: 38% mot endast 5% (se diagram 20).

Gymnasieprogram

Procentuell fördelning

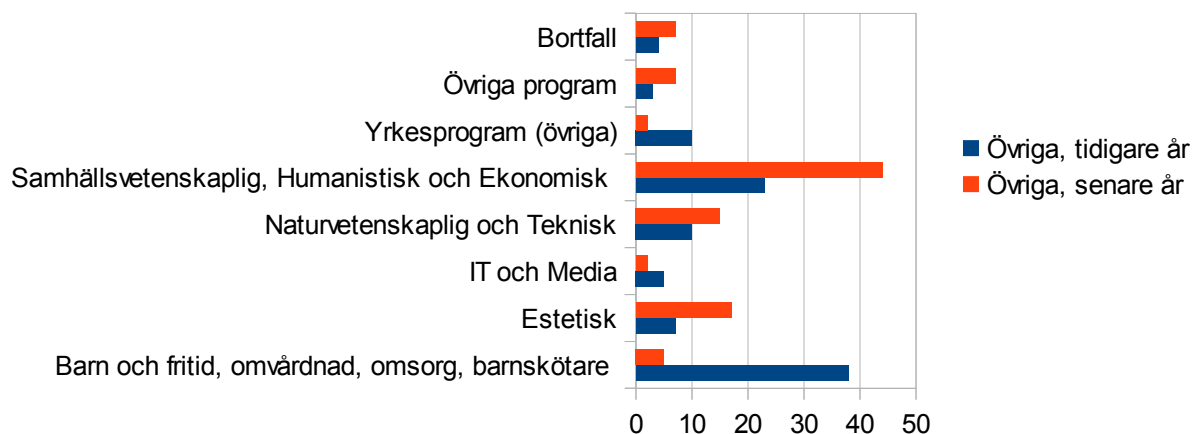

Diagram 20: Jämförelse mellan övriga lärarstudenters gymnasieutbildning.

För båda grupperna av övriga lärarstudenter har en stor del läst en gymnasieutbildning motsvarande samhällsvetenskapligt program: 23% av de som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år och 44% av de andra. För övriga lärarstudenter, inriktning skolans senare år och gymnasiet, är just det gymnasieprogrammet det som flest studenter läst medan de som läser mot skolans tidigare år alltså främst läst en gymnasieutbildning motsvarande barn- och fritid.

Gymnasieprogram

Procentuell fördelning

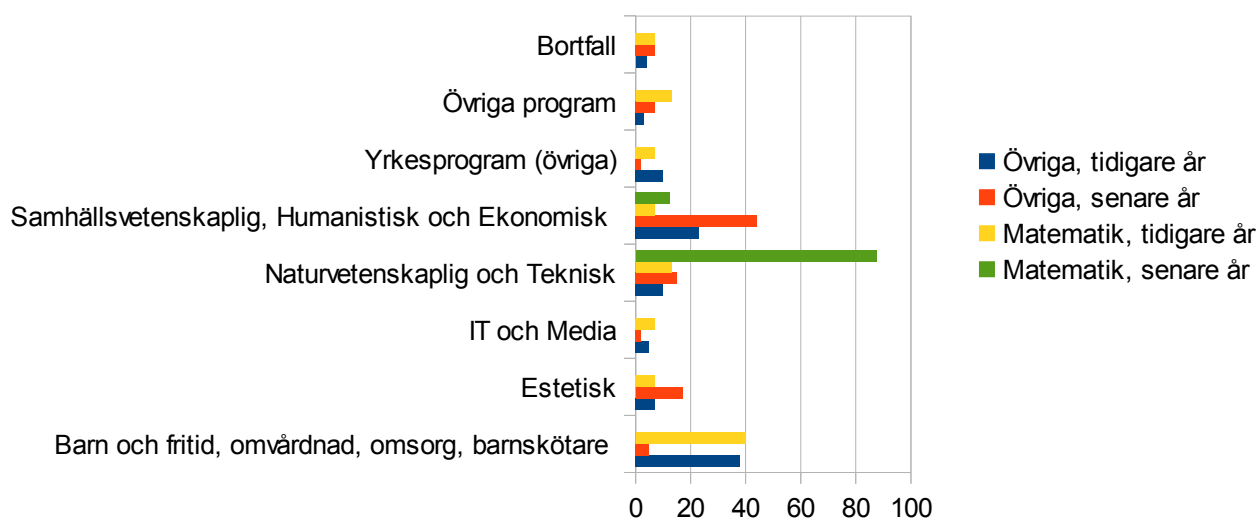

Diagram 21: Jämförelse mellan samtliga lärarstudenters gymnasieutbildningar.

För båda grupperna är sedan fördelningen något mer jämn mellan naturvetenskapliga, tekniska, estetiska och yrkesprogram, som vi såg tendenser till även för de matematiklärarstudenter som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år (se diagram 21). Att de lärarstudenter som i allra högsta grad läst en gymnasieutbildning motsvarande naturvetenskaplig och/eller teknisk linje är matematiklärarstudenterna, inriktning senare år och gymnasiet, är kanske föga förvånande men ändå något värt att notera.

2.4 Föräldrarnas yrken i majoritet

Broadys och Palmes⁸³ diskussioner om en stark förbindelse mellan valet av utbildning och föräldrarnas yrke stämmer inte helt överens med min undersökning, även om här finns vissa likheter. Som jag nämnt tidigare visar min jämförelse av de yrken som dominerade bland lärarstudenternas föräldrar att sjuk- och hälsovårdande yrken (ej läkare, veterinär, tandläkare och liknande) är i majoritet hos mödrarna för samtliga grupper av lärarstudenter, tätt följt av läraryrken. För matematiklärarstudenternas mödrar har eller har haft ett yrke inom sjuk- och hälsovården och 33 % har eller har varit något slags lärare. Bland övriga lärarstudenter ser fördelningen snarlik ut, om än i lägre grad, då 29 % av mödrarna har eller har haft ett sjuk- och hälsovårdande yrke och 17,5 % ett läraryrke. Broadys påstående som jag skrev om tidigare, att det inte längre är lärares barn som blir lärare, stämmer alltså inte riktigt in på mina respondenter vad gäller deras mödrar, åtminstone inte bland de lärarstudenter som läser en matematikinriktning.

Vad gäller fäderna bekräftar de Broadys påstående då endast 12 (matematiklärarstudenterna) respektive 3 (övriga lärarstudenter) procent av lärarstudenternas fäder har eller har haft ett yrke inom läraryrket. Bland dessa skiljer sig de yrken som är i majoritet åt mellan grupperna av lärarstudenter. Hos matematiklärarstudenterna finns inget yrke i särskilt utmärkande majoritet utan det är en relativt jämn fördelning, medan det för de övriga lärarstudenterna är en förkrossande majoritet av fäderna som har eller har haft ett yrke som icke- och/eller yrkesutbildad arbetare i produktion och/eller service. 42 % av övriga lärarstudenters fäder har eller har haft ett yrke inom dessa kategorier.

2.5 Studenternas inställning till studier

För att undersöka lärarstudenternas inställning till sina nuvarande studier ställde jag i enkäten ett antal frågor kring detta. Nedan presenteras varje fråga och svaren på den för sig. Vad gäller lärarstudenternas inställning till de egna studierna betonade jag i enkäten att det gällde den utbildning de läser just nu, vilken de angivit som nuvarande utbildning, inte någon de läst tidigare.

83 Broadys, D. & Palme, M. (1992).

2.5.1 Fråga 1

Hur mycket tid ägnar du dig under vardagarna åt dina studier, utöver schemalagd undervisning? Sätt ett kryss.

- I genomsnitt mer än 8 timmar per vardag
- I genomsnitt 4-8 timmar per vardag
- I genomsnitt 2-4 timmar per vardag
- I genomsnitt 1-2 timmar per vardag
- I genomsnitt mindre än 1 timme per vardag

Respondenternas svar fördelas främst på svarsalternativen 2-4 samt 4-8 timmar per vardag, även om vissa skillnader finns mellan grupperna (se diagram 22). För matematiklärarstudenterna är svaren någorlunda homogena, oavsett åldersinriktning. Matematikstudenter med inriktning senare år och gymnasiet tenderar dock att ägna något mer tid åt studierna på vardagar än de som är inriktade mot tidigare år. Svaren från övriga lärarstudenter är mer spridda, här finns inga större skillnader mellan dem som studerar mer eller mindre under vardagarna.

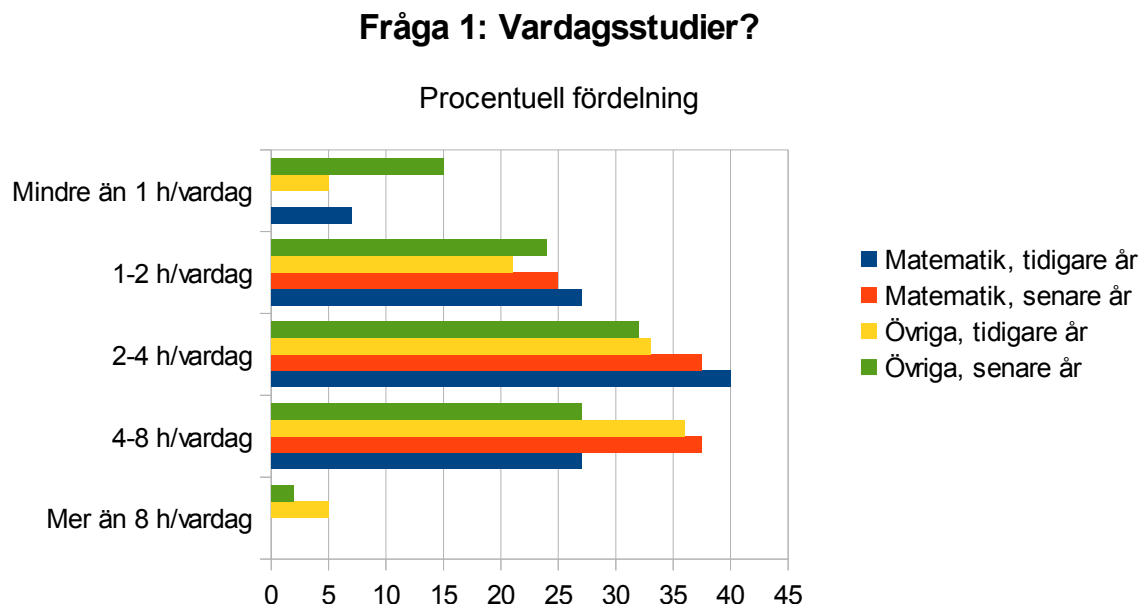

Diagram 22: Hur mycket tid ägnar du dig under vardagarna åt dina studier, utöver schemalagd undervisning?

2.5.2 Fråga 2

Brukar du ägna dig åt dina studier på helgerna? Sätt ett kryss.

- Ja, i genomsnitt 8 timmar eller mer per helg
- Ja, i genomsnitt mellan 2 och 8 timmar per helg
- Ja, i genomsnitt mindre än 2 timmar per helg
- Sällan
- Aldrig

Vad gäller helgstudier är det en grupp som visade sig studera mer än andra (se diagram 23). 62,5% av matematiklärarstudenterna med inriktning mot skolans senare år och gymnasiet svarade att de studerar mellan 2 och 8 timmar per helg. Av matematiklärarstudenter med inriktning mot tidigare år svarade 53%, att de studerade mindre än 2 timmar per helg.

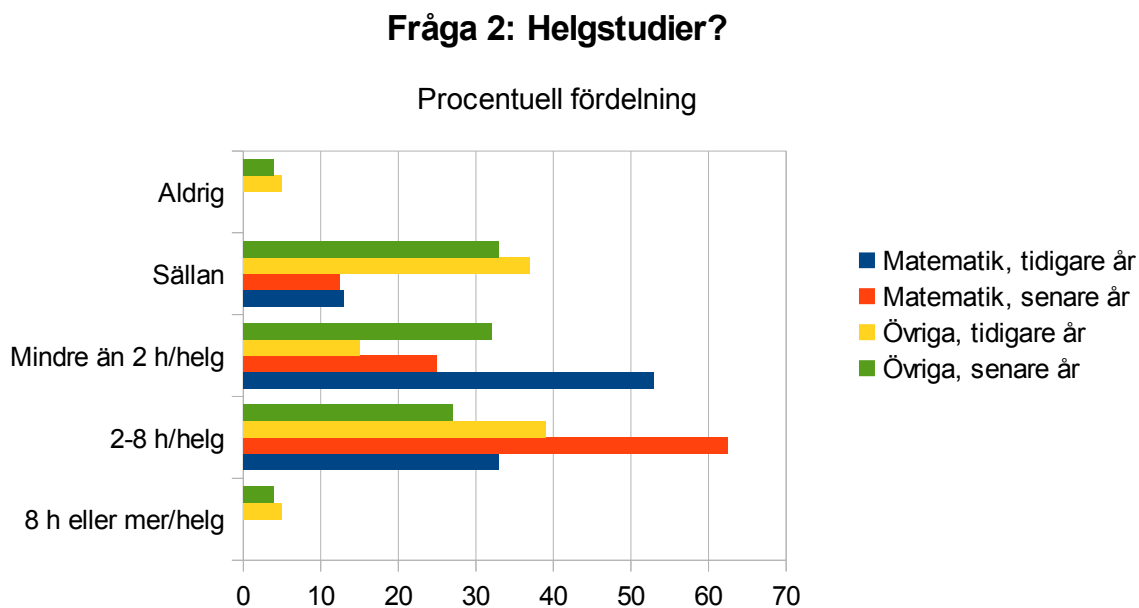

Diagram 23: Brukar du ägna dig åt dina studier på helgerna?

Övriga lärarstudenters svar är även för den här frågan något mer jämnt fördelade mellan olika alternativ och skiljer sig inte särskilt mycket åt, även om de som läser mot skolans tidigare år verkar lägga lite mer tid på studier under helgerna än de som läser en utbildning med inriktning mot skolans senare år och gymnasiet.

2.5.3 Fråga 4

Vad anser du om mängden obligatorisk undervisning? Sätt ett kryss.

- Alldeles för mycket
- För mycket
- Varken för mycket eller för lite
- För lite
- Alldeles för lite

Vad gäller frågan om mängden obligatorisk undervisning vid studenternas egen utbildning finns en del skillnader grupperna emellan (se diagram 24). Av matematiklärarstudenterna inriktning senare år och gymnasiet är det ingen av respondenterna som anser att mängden obligatorisk undervisning är *för mycket*, snarare tvärtom. Den största andelen lärarstudenter i denna grupp anser att det varken är för mycket eller för lite undervisning, utan verkar rätt nöjda med mängden. I gruppen finns dock en hel del som anser att det är *för lite* eller *alldeles för lite* obligatorisk undervisning. Liknande resultat visar sig för övriga lärarstudenter inriktade mot skolans senare år och gymnasiet, där ingen heller anser mängden obligatorisk undervisning vara för mycket utan tvärtom snarare för lite, precis som matematiklärarstudenterna inriktade mot skolans senare år och gymnasiet.

Fråga 4: Obligatorisk undervisning?

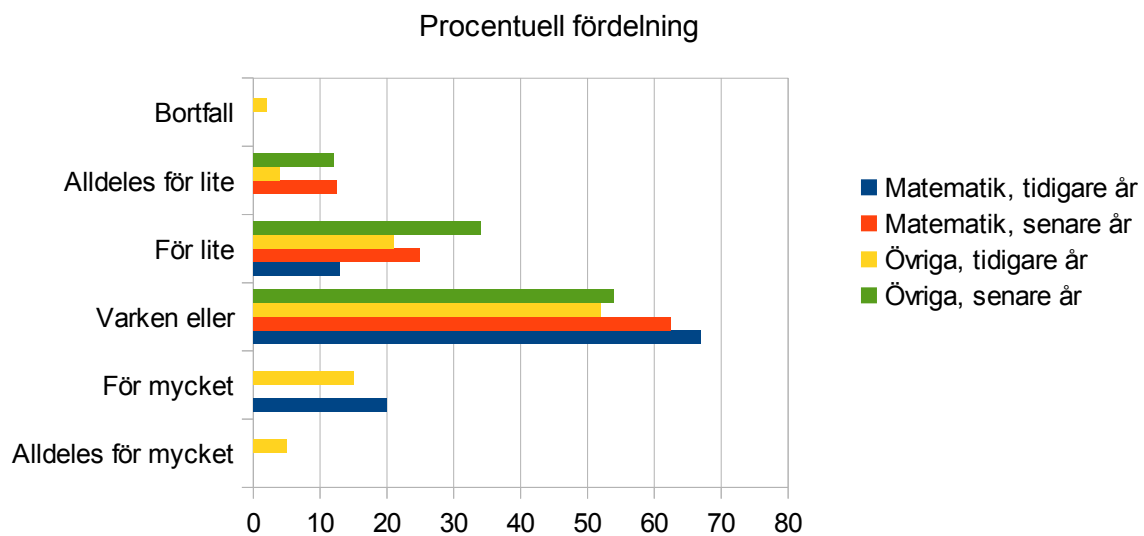

Diagram 24: Vad anser du om mängden obligatorisk undervisning?

För matematiklärarstudenterna inriktade mot skolans tidigare år är fältets svar någorlunda situerat runt mitten: *varken för mycket eller lite*, medan det i gruppen, liksom för övriga lärarstudenter inriktade mot skolans tidigare år, finns en hel del studenter som anser att mängden obligatorisk undervisning är *alldeles för mycket*. Lika många, dvs 20%, av både matematik- och övriga lärarstudenter, tidigare år, är av åsikten att det idag är *för mycket* obligatorisk undervisning på deras utbildning.

2.5.4 Fråga 5

Vad anser du om mängden kurslitteratur i utbildningen? Sätt ett kryss.

- Alldeles för mycket
- För mycket
- Varken för mycket eller för lite
- För lite
- Alldeles för lite

Liksom frågan om mängden obligatorisk undervisning skiljer sig respondenternas svar åt vad gäller frågan om mängden kurslitteratur i utbildningen (se diagram 25). Några av matematiklärarstudenterna inriktade mot skolans senare år och gymnasiet är de enda som anser mängden kurslitteratur vara *för lite*, även om den största delen av denna grupp anser mängden litteratur *varken vara för mycket eller för lite*. Ingen av de övriga lärarstudenterna anser att mängden litteratur är *för lite*.

I de andra grupperna av lärarstudenter, både matematiklärarstudenterna inriktade mot tidigare år och båda grupperna övriga lärarstudenter, anser den största delen att mängden kurslitteratur är *för mycket* eller *alldeles för mycket*.

Fråga 5: Mängden kurslitteratur?

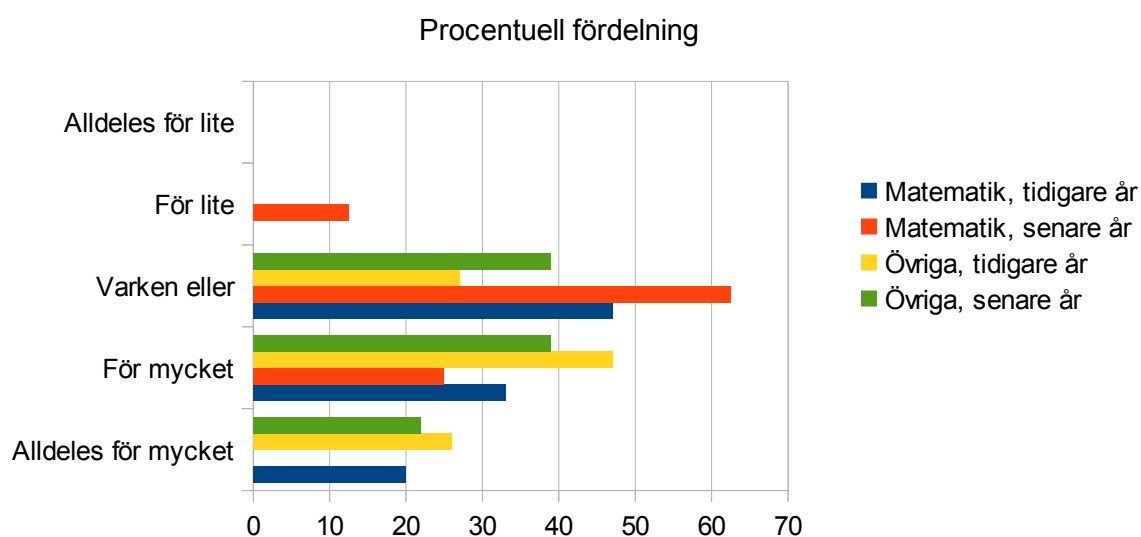

Diagram 25: Vad anser du om mängden kurslitteratur i utbildningen?

2.5.5 Fråga 6⁸⁴

Vilka av följande ämnen skulle berika din egen utbildning mest (exempelvis genom att ämnena fick mer utrymme i undervisningen, eller genom att du läser dem samtidigt med eller efter avslutade studier)? Sätt högst tre kryss

- Antropologi, etnologi

⁸⁴ Vid frågan om vilka ämnen lärarstudenterna ansåg skulle berika sin utbildning mest, ombads de sätta högst tre kryss. Många av respondenterna har satt fler än så men jag anser ändå att resultatet ger en intressant bild av fältet, varför jag valt att ta med även denna fråga.

- Datavetenskap
- Ekologi, miljökunskap
- Främmande språk
- Företagsekonomi
- Genusvetenskap
- Historia
- Idéhistoria
- Juridik
- Kulturämnen (litteratur, konst, film, teater)
- Matematik
- Naturvetenskapliga ämnen
- Pedagogik, didaktik
- Praktisk svenska
- Psykologi
- Religionsvetenskap
- Sociologi
- Statsvetenskap
- Vetenskapsteori
- Annat ämne

Om annat ämne, vilket?

Precis som i de tidigare frågorna har matematiklärarstudenterna som läser en utbildning med inriktning mot skolans senare år och gymnasiet svarat ganska likartat även på denna fråga (se diagram 26). Gruppen är den enda som inte till största delen valt *pedagogik, didaktik* som det ämne de ansåg skulle berika deras utbildning mest. 87,5% av respondenterna valde istället matematik som det ämne de gärna skulle läsa mer av. *Pedagogik, didaktik* kom för gruppen på andraplats av önskeämnena medan *psykologi* och *sociologi* fick en något större del svar än övriga ämnen.

De andra grupperna av lärarstudenter har alla valt *pedagogik*, *didaktik* som det ämne de helst vill läsa mer av men sedan skiljde sig svaren åt grupperna emellan. Matematiklärarstudenterna inriktning tidigare år ansåg *naturvetenskapliga ämnen* som berikande för deras utbildning och önskade mer av den varan. Som tredje önskemål kom *praktisk svenska* och *genusvetenskap*.

Vad gäller övriga lärarstudenter som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet önskade en relativt stor andel få läsa mer av ämnet *psykologi*, medan *sociologi* följde tätt därefter. Övriga lärarstudenter inriktade mot skolans tidigare år valde något annorlunda. Som ämne nummer två, efter *pedagogik*, *didaktik*, önskade de ge *genusvetenskap* större rum på utbildningen, tätt följt av *psykologi* och *naturvetenskap*.

Fråga 6: Berikande ämnen?

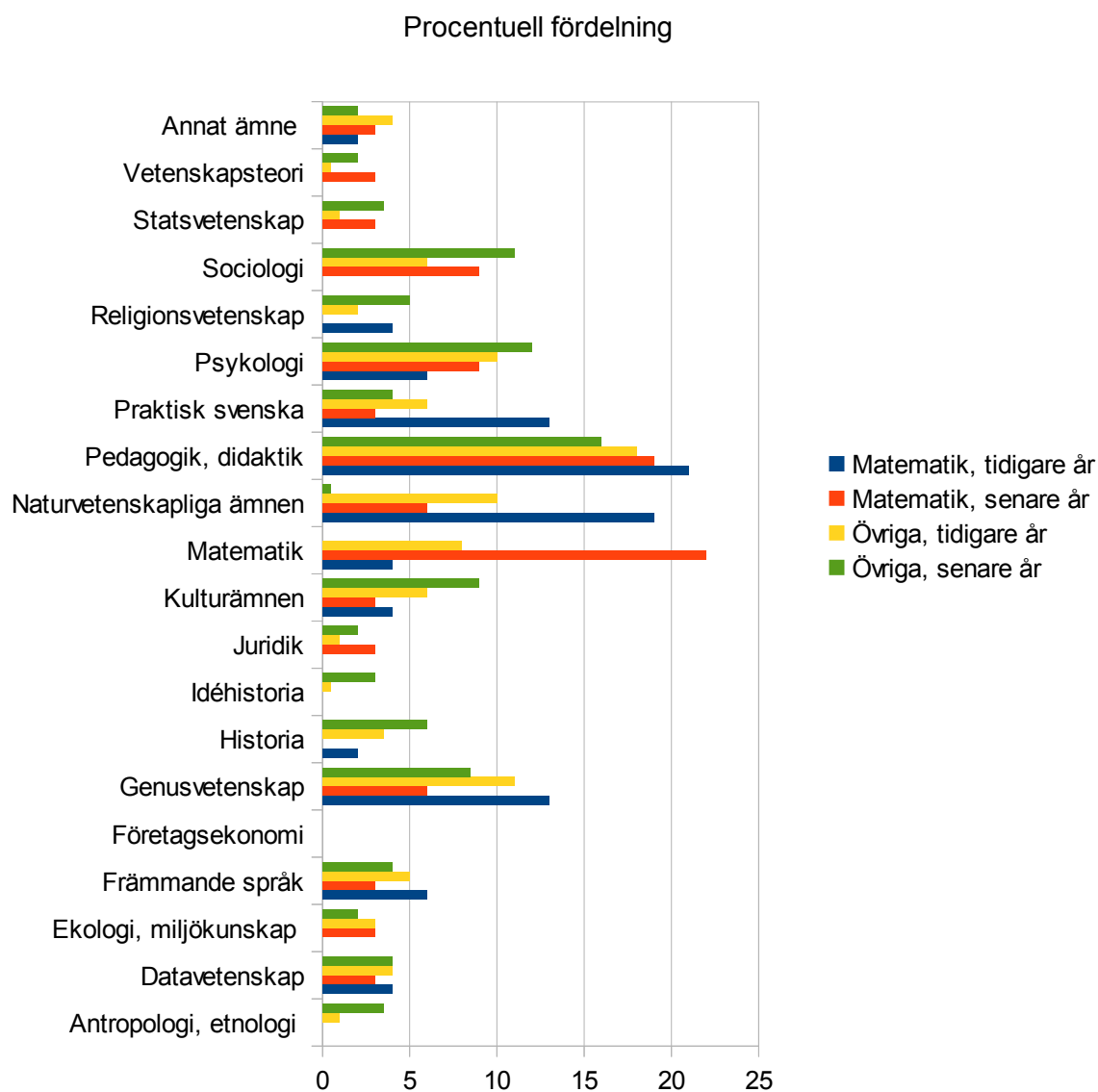

Diagram 26: Vilka av följande ämnen skulle berika din egen utbildning mest (exempelvis genom att ämnena fick mer utrymme i undervisningen, eller genom att du läser dem samtidigt med eller efter avslutade studier)?

2.5.6 Fråga 31

Vilken är din inställning till betyg i skolan? Sätt bara ett kryss.

- Betyg behövs på samtliga stadier i grundskolan (tidigare och senare år)
- Betyg behövs från åk 4 och uppåt

- Betyg behövs från åk 6 och uppåt
- Betyg behövs från åk 7 och uppåt
- Betyg behövs inte alls

Även vad gäller studenternas inställning till betyg i grundskolan syns liknande tendenser bland de olika grupperna vad gäller lärarstudenternas svar (se diagram 27). Matematiklärarstudenterna oavsett åldersinriktning särskiljer sig genom att de i högre grad än övriga lärarstudenter anser att betyg inte behövs förrän högre upp i grundskolans stadier, främst från årskurs 7 men även årskurs 6, eller inte alls. Ingen av matematiklärarstudenterna anser att betyg behövs i lägre årskurser, som det ser ut i skolan idag.

Fråga 31: Inställning till betyg?

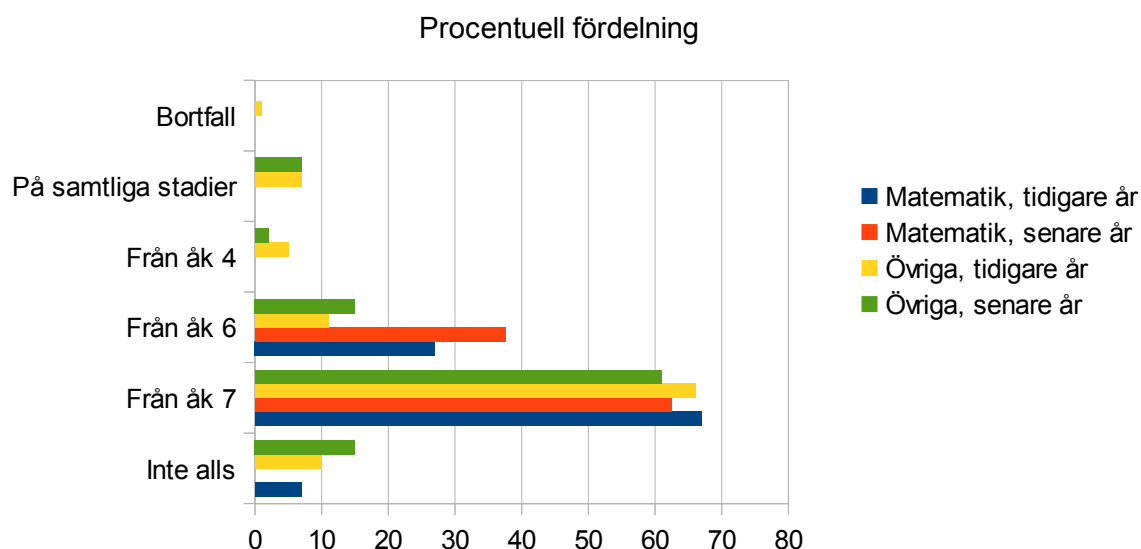

Diagram 27: Vilken är din inställning till betyg i skolan?

Övriga lärarstudenter är även på denna fråga något mer spridda i sina åsikter än matematiklärarstudenterna men mellan grupperna finns inga större skillnader. Majoriteten av övriga lärarstudenter, oavsett åldersinriktning, anser att betyg behövs från åk 7 och uppåt. Bland de övriga lärarstudenterna finns också några som anser att betyg behövs på samtliga stadier i grundskolan och/eller från åk 4 och uppåt.⁸⁵

⁸⁵ Intressant att notera kan vara att de lärarstudenter som ställer sig mer positiva till betyg tidigt i skolgången är gruppen övriga lärarstudenter inriktade mot skolans tidigare år, vilket kanske innebär att de önskar få möjlighet att sätta betyg på sina kommande elever., vilket inte är fallet idag.

2.5.7 Eliten

Av respondenternas enkätsvar framgår att en grupp av lärarstudenter särskiljer sig från de andra i flera avseenden. De matematiklärarstudenter som läser en utbildning med inriktning mot skolans senare år och gymnasiet verkar vara mer hängivna i sitt förhållningssätt till utbildningen då de avsätter mer pluggtid, både under vardag och helg, och anser att mängden obligatorisk undervisning och kurslitteratur är för lite i dagsläget. Nästintill samtliga respondenter i denna grupp önskade mer av ämnet matematik i undervisningen, vilket kanske kan tolkas som uttryck för att de faktiskt har ett intresse för ämnet, till skillnad mot vad Grevholm kom fram till i sin undersökning.

Matematiklärarstudenterna inriktning senare år och gymnasiet utgör något av en elit bland lärarstudenter. De skiljer sig från de andra deltagande lärarstudentgrupperna inte bara i fråga om sin hängivenhet och motivation, utan de har också mer utbildningskapital, högre genomsnittsbetyg från gymnasiet och ett högre socialt ursprung. Det förefaller därför som om de förfogar över tillgångar som statistiskt sätt ger dem goda förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Kanske indikerar tecknen på hängivenhet gentemot ämnet att de också känner sig säkrare på sitt val av utbildning.⁸⁶ Detta kan i sin tur i så fall innebära att studenterna inte bara kommer att slutföra studierna utan också arbeta som matematiklärare.

Deras inställning till betyg i grundskolan tycks ytterliga kunna bekräfta att matematikstudenterna med inriktning mot senare år och gymnasiet känner sig hemma inom utbildningen. Detta att de vill ha betyg först i årskurs 7 eller 6, eller inte alls kan tolkas som att de inte vill ha någon större förändring av betygssystemet, möjligen därför att många av dem själva har positiva erfarenheter av det. Men det kan också innebära, att de liksom andra grupper med förhållandevis mycket utbildningskapital i bagaget värnar utvecklandet av personlighetens fria växt och därför hyser en viss motvilja mot att barn alltför tidigt ska tvingas konkurrera, mätas och anpassa sig efter skolans måttstockar.

86 Jämför Börjesson, 2002, s 112

Det Grevholm kommit fram till, att det är vanligt att lärarstudenter inte haft lärarutbildning som förstahandsval, att de inte är de högst presterande NV-eleverna, att de inte är lika motiverade som studenter på andra utbildningar och att matematiklärarstudenter vanligtvis är mer intresserade av NV och att de har fått matematiken *på köpet* i sitt ämnesval, stämmer alltså inte överens med de matematiklärarstudenter som läser en utbildning med inriktning mot skolans senare år och gymnasiet som deltagit i min undersökning. De andra grupperna av lärarstudenter företer däremot större likheter med dem i Grevholms rapport.

3 Avslutande diskussion

3.1 Metoddiskussion

Mitt val av metod gjordes främst för att få ett så omfattande material som möjligt för att kunna dra hypotetiska slutsatser gällande tendenser i utbildningskapital och socialt ursprung för de studenter som läser en lärarutbildning med matematikinriktning. Genom att använda mig av en elektronisk enkät hoppades jag nå så många lärarstudenter som möjligt landet över, vilket jag också gjorde. Även om jag har svårt att finna information om hur respondenterna fann min enkät, har jag nått studenter över hela landet och förmodligen fler än om jag sänt enkäten brevledes, varför jag anser val av metod lyckat. Inledningsvis hade jag även tänkt intervjua matematiklärarstudenter, för att få en närmare inblick i gemensamt habitus för dessa och en tydligare bild av fältet. Vid arbetets gång upptäckte jag dock att tiden inte skulle räcka till, varför jag valde att fokusera på enkätundersökningen och skjuta intervjudelen på framtiden.

Väl medveten om bristerna gällande djup i undersökningen, i form av närmare beskrivning av inställning till utbildning osv, något jag är säker på att intervjuerna gett mig, utformade jag enkäten med en hel del öppna svarsalternativ. Detta har varit tidskrävande i kodningen av resultatet men jag anser ändå att det har gett mig mer kött på benen än det gjort om jag kategoriserat svarsalternativen ytterligare och inte låtit studenterna beskriva föräldrarnas yrke och så vidare närmare. Enkäten är omfattande och utgörs av 47 frågor med följdfrågor, vilket jag inledningsvis ansåg nödvändigt för min undersökning. Jag är medveten om att antalet respondenter förmodligen varit fler om enkäten varit kortare. Vad gäller omfattningen av den är jag i efterhand inte heller lika säker på att alla frågor hade behövt vara med, men är ändå glad att materialet är såpass stort att det går att finna tendenser i alla möjliga riktningar. Jag har således inte varit låst utan kunnat välja fokus någorlunda fritt, vilket jag också gjort.

3.2 Synliga tendenser i undersökningen

Grevholms diskussioner om vilka matematiklärarstudenter som kommer direkt från gymnasiet, där hon menar att mindre än hälften av dem kommer direkt från NV-programmet på gymnasiet, stämmer överens med min undersökning. Av de matematiklärarstudenter som besvarat min enkät hade endast 37,5% läst en gymnasieutbildning med inriktning NV, teknisk eller liknande. Då jag inte undersökte huruvida studenterna haft lärarutbildningen som förstaval, kan jag tyvärr inte dra några slutsatser om det, men vad gäller Grevholms påstående att matematiklärarstudenter i första hand inte tillhör de högst presterande NV-eleverna, kan jag inte hålla med. Vad gäller de matematiklärarstudenter som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet hade, som bekant, samtliga ett genomsnittsbetyg från gymnasiet motsvarande VG och högre. En mycket större andel av dessa i jämförelse med matematiklärarstudenter inriktade mot skolans tidigare år kom också från just en NV-utbildning på gymnasiet. I det avseendet håller jag således inte med Grevholm. Vad gäller matematiklärarstudenterna som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år ligger där dock mer sanning i påståendet.

Några tendenser jag funnit hos de matematiklärarstudenter som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år är alltså att de inte läst ett gymnasieprogram med NV-inriktning utan snarare ett inriktad mot barn- och fritid, omvårdnad eller liknande. En stor andel av studenterna har kompletterat en sådan gymnasieutbildning med motsvarande NV-utbildning på Komvux eller folkhögskola, för att klara antagningskraven till högskola eller universitet, liksom Grevholm skrev i sin rapport. Vad gäller studenternas sociala ursprung har större andel av fäderna haft ett yrke i högre klass än mödrarna. Medan fädernas yrke var någorlunda jämnt fördelade bland klass och yrkeskategorier hade de allra flesta av mödrarna haft ett yrke inom sjuk- och hälsovården. Mödrarna hade dock i aningen högre grad än fäderna något slags högskoleutbildning, även om en större andel av mödrarna också hade kortast utbildning.

För matematiklärarstudenterna som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet har jag funnit andra tendenser. Här har de allra flesta läst en gymnasieutbildning med NV-inriktning och samtliga hade ett genomsnittsbetyg motsvarande VG och högre när de gick ut gymnasiet. Studenternas sociala ursprung visar på högre grad av utbildningskapital än för studenterna som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år. En mycket liten del av studenternas fäder hade ett yrke inom arbetarklasskategorin, även om en större andel av dem saknade längre utbildning. Hos mödrarna i gruppen fann jag den högsta graden av utbildningskapital. Ingen av dessa hade heller ett yrke inom kategorin arbetarklass, vilket är unikt hos mina respondentgrupper. Den snedrekrytering jag presenterat forskning⁸⁷ kring tidigare visar sig alltså främst för denna grupp av lärarstudenter. Vad gäller matematiklärarstudenter som grupp hade mödrarna till dessa i allra högsta grad högre utbildningskapital och ett yrke inom högre klass än mödrarna till studenterna med andra ämnesinriktningar.

Börjessons, Broadys och Grevholms rapporter om en lärarutbildning som rekryterar studenter med klara studiemeriter stämmer alltså inte helt överens med min undersökning. För de matematiklärarstudenter som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år finns där en hel del likheter mellan våra resultat men för de som istället läser en lärarutbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet, utgörs dessa främst av studenter med relativt höga studiemeriter (i alla fall baserat på just gymnasieutbildning och betyg).

87 Erikson, R. & Jonsson, J.O. (1993 och 2002).

3.3 Återkoppling

För att återigen koppla till de frågeställningar jag inledde arbetet med: vad som utgör dominerande utbildningskapital och socialt ursprung för lärarutbildningen med matematikinriktning och vilka studenter som således kan känna sig ”hemma” på matematiklärarutbildningen, drar jag skilda slutsatser gällande lärarstudenter med olika åldersinriktning. För de som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år är andelen utbildningskapital lägre och spridningen mellan socialt ursprung någorlunda mer jämnt fördelat mellan olika sociala grupper och yrkeskategorier, medan de som läser en utbildning inriktad mot skolans senare år och gymnasiet har bra mycket högre utbildningskapital och något snävare socialt ursprung. Studenternas sociala ursprung utgörs i högre grad av högre klass och föräldrarna har också generellt sett högre utbildning än de studenter som läser en utbildning inriktad mot skolans tidigare år. De studenter som kan känna sig hemma på matematiklärarutbildningen inriktad mot skolans tidigare år är alltså förmodligen mer utspridd än de som kan känna sig hemma på matematiklärarutbildningen inriktad mot skolans senare år och gymnasiet, där gränserna är något snävare.

Tidigt under studien märkte jag att det är skillnad mellan studenter som läser en utbildning med inriktning mot skolans tidigare respektive senare år och gymnasiet, speciellt vad gäller matematiklärarstudenterna. Ett slags *elitgrupp* kunde urskiljas bland matematiklärarstudenterna med inriktning mot skolans senare år och gymnasiet, där högst andel av dem bland alla lärarstudenter kom från hem med högre utbildningskapital och yrken inom högre klasser, hade högre genomsnittsbetyg från gymnasiet, hade högre utbildningsmeriter och så vidare. Dessa studenter upptäcktes vara mer hängivna utbildningen, forskningen till trots. De lade ner mer tid på studierna, både under vardagar och helger, de önskade mer obligatorisk undervisning, mer kurslitteratur och verkade i stort vara mer intresserade av det ämne de faktiskt ska undervisa i: matematik.

3.4 Framtida forskning

Jag skulle på många plan vilja spinna vidare på min undersökning. Möjliga inriktningar på framtida forskning inom området är många. Vad gäller lärarutbildningen finns funderingar att klura på gällande hur vi ska förändra rekryteringen till lärarutbildningen för att återigen locka studenter med goda meriter och därmed höja utbildningens status. Med bakgrund av information om de studenter som läser till lärare, kan vi fundera över om utbildningen bör göras om och i så fall hur? Är elitlärarutbildning⁸⁸, en möjlig väg att gå för att höja yrkets status? För min egen del skulle jag mer än gärna luska mer i studenternas sociala ursprung, kapitaltillgångar och habitus. Frågan om vilken som är gemensam habitus på matematiklärarutbildningen är något svävande, varför jag skulle vilja gräva mer i detta, kanske med intervjuer som grund nästa gång... En åtskillnad mellan lärarutbildningar med olika åldersinriktning anser jag dock nödvändig, då jag inom åldersgrupperna fann tydligare tendenser än mellan matematiklärarutbildningar i stort.

⁸⁸ Sågas av bl a Lärarförbundets ordförande Eva-Lis Sirén, som menar att en sådan kommer att riskera sänka söktrycket till landets övriga lärarutbildningar. I dagsläget har vi 1,2 sökande per plats, vilket hon anser är alldeles för lite. Högt söktryck nödvändigt för att öka kvaliteten på utbildningen. **Fakta:** Svenskt näringsliv vill starta en privat akademisk ledar- och lärarutbildning. Den ska rikta sig till studenter som redan har en akademisk utbildning och utgöras av tre terminer, innehållande enstörre praktikdel än övriga lärarutbildningar. Intagningskrav ska vara höga betyg och i rekryteringen finns även en intervjudel. Förutom fördjupning i redan lästa ämnen ska utbildningen erbjuda studenterna kunskap om ledarskap, konflikthantering, retorik och drama. För att få en av de 200 utbildningsplatserna på skolan ska även ett av kraven vara goda kunskaper i svenska, matematik och engelska. Källa: Gunnars, Lena (2012): ”*De vill ha en privat elitskola för lärare*” i Lag & avtal, <http://www.lag-avtal.se/tidningen/article3455036.ece> 2012-04-19 (hämtad 2012-10-14).

4 Litteraturförteckning

Bertilsson, E., Börjesson, M. & Broady, D. (2008): *Lärarstudenter. Utbildningsmeriter och social bakgrund 1977-2007*. Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi, No 45. Uppsala: SEC, Uppsala universitet. <http://www.skeptron.uu.se/broadly/sec/sec-45.pdf>

Bourdieu, P. 1995 (1994): *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori*. Göteborg: Daidalos.

Börjesson, M. (2002): *Det naturliga valet. En studie i studenters utbildningsval och livsstilar*. Uppsala: SEC, Uppsala universitet.

Börjesson, M. (2006): *Det svenska högskolefältet och lärarutbildningarna*, Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi, No 30. Uppsala: SEC, Uppsala universitet. <http://www.skeptron.uu.se/broadly/sec/sec-30.pdf>

Erikson, R. & Jonsson, J. O. (2002): *Varför består den sociala snedrekryteringen?* Pedagogisk forskning i Sverige, nr 3, s 210-217.

Grevholm, B. (2002): *Lärarutbildning – utbud, utbildare och anordnare*. NCM-rapport 2002:1. Göteborg: Nationellt Centrum för Matematikutbildning.

Högskolverket (2012:1): *Högskoleverkets årsrapport 2012. Utbildning på grundnivå och avancerad nivå*. 2012-11-17

<http://www.hsv.se/download/18.8b3a8c21372be32ace80003239/1210R-3-grundutbildning.pdf>

Högskoleverket (2012:2): *Universitet och högskolor. Studenter och examina på grundnivå och avancerad nivå 2010/2011*. Sveriges officiella statistik, Statistiska meddelanden, UF 20 SM 2012.

Örebro: SCB, Statistiska Centralbyrån. 2012-11-17

<http://www.hsv.se/download/18.6c8a2ba1136e81a780c8000186/UF20SM1202.pdf>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Molander, B. (1983): *Vetenskapsfilosofi*. Stockholm: Thales (2011).

SCB, Statistiska centralbyrån (2012): *Trender och prognoser 2011: befolkningen, utbildningen, arbetsmarknaden med sikte på år 2030*. Örebro: SCB-tryck. 2012-11-17

http://www.scb.se/statistik/_publikationer/UF0515_2012A01_BR_AM85BR1201.pdf

Trost, J. (2007): *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

VHS, Verket för högskoleservice (2012), *Antagningsstatistik*. <http://statistik.vhs.se/> Sökord:

"matematik", "lärar", hela lärarprogram vid landets samtliga universitet/högskolor. 2012-11-17

5 Bilagor

5.1 Enkäten

Lärarstudenter i Sverige

Detta frågeformulär används i mitt examensarbete gällande lärarstudenter och deras utbildningsval. Ditt svar behandlas anonymt. Mitt syfte med undersökningen är att få en samlad bild av lärarstudenter vid olika inriktningar.

Frågorna i formuläret gäller studiesituationen i vid mening: tidsanvändning, boende, intressen, aktiviteter vid sidan av studierna, bakgrund och tidigare erfarenheter.

Enkäten tar ca 10 minuter att besvara. Vänligen besvara samtliga frågor för att jag i så stor utsträckning som möjligt ska kunna jämföra resultaten.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning

Moa Söberg

Vid frågor, kontakta mig via epost: moa01.soberg@student.sh.se alternativt moa.soberg@solna.se

Kön

- Man
- Kvinna

Ålder

Vid vilket universitet eller högskola studerar du? Svara namn och ort

Utbildning Vad läser du för inriktning? Svara samtliga inriktningar.

Förhållande till studierna

Nedan följer frågor gällande den utbildning du nu läser, som du angivit ovan. Blanda inte in andra studier som du kanske bedrivit tidigare eller driver parallellt.

1. Hur mycket tid ägnar du dig under vardagarna åt dina studier, utöver schemalagd undervisning?

Sätt ett kryss.

- I genomsnitt mer än 8 timmar per vardag
- I genomsnitt 4-8 timmar per vardag
- I genomsnitt 2-4 timmar per vardag
- I genomsnitt 1-2 timmar per vardag
- I genomsnitt mindre än 1 timme per vardag

2. Brukar du ägna dig åt dina studier på helgerna? Sätt ett kryss.

- Ja, i genomsnitt 8 timmar eller mer per helg
- Ja, i genomsnitt mellan 2 och 8 timmar per helg
- Ja, i genomsnitt mindre än 2 timmar per helg
- Sällan
- Aldrig

3. Hur skaffar du de flesta av dina kursböcker? Sätt ett kryss.

- Köper
- Lånar
- Annat

Om annat, hur?

4. Vad anser du om mängden obligatorisk undervisning? Sätt ett kryss.

- Alldeles för mycket
- För mycket
- Varken för mycket eller för lite
- För lite
- Alldeles för lite

5. Vad anser du om mängden kurslitteratur i utbildningen? Sätt ett kryss.

- Alldeles för mycket
- För mycket
- Varken för mycket eller för lite
- För lite
- Alldeles för lite

6. Vilka av följande ämnen skulle berika din egen utbildning mest (exempelvis genom att ämnena fick mer utrymme i undervisningen, eller genom att du läser dem samtidigt med eller efter avslutade studier)? Sätt högst tre kryss

- Antropologi, etnologi
- Datavetenskap
- Ekologi, miljökunskap
- Främmande språk
- Företagsekonomi
- Genusvetenskap
- Historia
- Idéhistoria
- Juridik
- Kulturämnen (litteratur, konst, film, teater)
- Matematik
- Naturvetenskapliga ämnen
- Pedagogik, didaktik
- Praktisk svenska
- Psykologi
- Religionsvetenskap
- Sociologi
- Statsvetenskap
- Vetenskapsteori
- Annat ämne

Om annat ämne, vilket?

7. Tror du att du kommer att stanna i det yrke du nu utbildar dig till under resten av din yrkesverksamma tid?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Om nej, vad tror du att du skulle vilja göra istället?

8. Gick du direkt från gymnasieskolan till de studier du nu bedriver?

- Ja
- Nej

9. Arbetade du innan du påbörjade din nuvarande utbildning under minst ett halvår?

- Nej
- Ja
- Jag har varit hemma och tagit hand om barn

Om ja: Vad arbetade du med? Svara så exakt som möjligt

Hur länge arbetade du sammanlagt?

- Mer än 5 år
- Mellan 2 och 5 år
- Mindre än 2 år

10. Har du efter gymnasietiden gått på folkhögskola, minst en termin?

- Nej
- Ja

Om ja: Namn på folkhögskola, ort samt vilken linje/kurs/dyl du läste. Svara så exakt som möjligt

Socialt ursprung

Nu följer frågor om din bakgrund och tidigare erfarenheter.

11. Vilket yrke har/hade din far? Sätt ett kryss i den ruta som bäst motsvarar din fars yrke. Sätt bara ett kryss!

- Tekniker, ingenjör (ej civilingenjör), laboratorieassistent och liknande
- Civilingenjör, arkitekt, lantmätare, akademiskt utbildad naturvetare, agronom och liknande
- Skötare, vårdbiträde och liknande
- Sjuksköterska, sjukgymnast och liknande
- Läkare, veterinär, tandläkare
- Klasslärare (tidigare år), lärare i bild, slöjd idrott, förskollärare, fritidspedagog, yrkeslärare och liknande
- Ämneslärare (senare år)
- Gymnasielärare
- Universitets- eller högskolelärare eller forskare vid universitet eller högskola
- Präst (med teologisk utbildning)
- Annat religiöst arbete
- Journalist, redaktör
- Konstnärligt yrke (konstnär, författare, filmare, skådespelare, musiker)
- Kulturförmedlande yrke (bibliotekarie, museitjänsteman och liknande)
- Företagsledare (direktör, bankdirektör och liknande)
- Jurist, advokat
- Högre tjänsteman (byråchef, avdelningsdirektör, personalchef, economichef, revisor och liknande)

- Tjänsteman på mellannivå (kamrer, banktjänsteman, försäkringskassetjänsteman, byråassistent, socialassistent och liknande)
- Kontorsanställd (sekreterare, maskinskrivare, kanslist och liknande)
- Politiker, avlönad befattning inom fackförening (ombudsman och liknande)
- Butiksföreståndare, butiksägare, grossist och liknande
- Anställd inom handel (butiksanställd, expedit, kassörska, försäljare och liknande)
- Icke yrkesutbildad arbetare i produktion
- Yrkesutbildad arbetare i produktion
- Icke yrkesutbildad arbetare i service
- Yrkesutbildad arbetare i service
- Förman, arbetsledare
- Bonde, egen gård med anställda
- Bonde, egen gård utan anställda
- Anställd lantbruksarbetare, skogsarbetare, fiskare
- Polis, brandman
- Officer
- Annat militärt arbete (utom officer)

Om du inte hittar någon lämplig ruta, skriv din fars yrke här:

12. Vilken är/var din fars högsta utbildning? Sätt ett kryss.

- Folkskola eller grundskola
- Realskola, fackskola, yrkesskola eller tvåårig gymnasieskola
- Tre- eller fyraårigt gymnasium
- Kortare högskoleutbildning (mindre än 3 år)
- Längre högskoleutbildning (3 år eller mer)
- Vet ej

Om din far läste vid universitet/högskola, vad läste han? Svara så exakt du kan.

13. Har din far varit aktiv i föreningar eller organisationer?

- Nej
- Vet ej
- Ja

Om ja, i vilken/vilka?

14. Har din far haft fackliga förtroendeuppdrag?

- Ja
- Nej
- Vet ej

15. Har din far haft politiska förtroendeuppdrag?

- Ja
- Nej
- Vet ej

16. Vilket yrke har/hade din mor? Sätt ett kryss i den ruta som bäst motsvarar din mors yrke. Sätt bara ett kryss!

- Tekniker, ingenjör (ej civilingenjör)

- Civilingenjör, arkitekt, lantmätare, akademiskt utbildad naturvetare, agronom och liknande
- Skötare, vårdbiträde och liknande
- Sjuksköterska, sjukgymnast och liknande
- Läkare, veterinär, tandläkare
- Klasslärare (tidigare år), lärare i bild, slöjd, idrott, förskollärare, fritidspedagog, yrkeslärare och liknande
- Ämneslärare (senare år)
- Gymnasielärare
- Universitets- eller högskolelärare eller forskare vid universitet eller högskola
- Präst (med teologisk utbildning)
- Annat religilöst arbete
- Journalist, redaktör
- Konstnärligt yrke (konstnär, författare, filmare, skådespelare, musiker)
- Kulturförmedlande yrke (bibliotekarie, museitjänsteman och liknande)
- Företagsledare (direktör, bankdirektör och liknande)
- Jurist, advokar
- Högre tjänsteman (byråchef, avdelningsdirektör, personalchef, ekonomichef, revisor och liknande)
- Tjänsteman på mellannivå (kamrer, banktjänsteman, försäkringskassetjänsteman, byråassistent, socialassistent och liknande)
- Kontorsanställd (sekreterare, maskinskrivare, kanslist och liknande)
- Politiker, avlönad befattning inom fackförening (ombudsman och liknande)
- Butiksföreståndare, butiksägare, grossist och liknande
- Anställd inom handel (butiksanställd, expedit, kassörska, försäljare och liknande)
- Icke yrkesutbildad arbetare i produktion
- Yrkesutbildad arbetare i produktion
- Icke yrkesutbildad arbetare i service
- Yrkesutbildad arbetare i service
- Förman, arbetsledare
- Bonde, egen gård med anställda
- Bonde, egen gård utan anställda

- Anställd lantbruksarbetare, skogsarbetare, fiskare
- Polis, brandman
- Officer
- Annat militärt arbete (utom officer)

Om du inte hittar någon lämplig ruta, skriv din mors yrke här:

17. Vilken är/var din mors högsta utbildning? Sätt ett kryss.

- Folkskola eller grundskola
- Realskola, flickskola, fackskola, yrkesskola eller tvåårig gymnasieskola
- Tre- eller fyraårigt gymnasium
- Kortare högskoleutbildning (mindre än 3 år)
- Längre högskoleutbildning (3 år eller mer)
- Vet ej

Om din mor läste vid universitet/högskola, vad läste hon? Svara så exakt du kan.

18. Har din mor varit aktiv i föreningar eller organisationer?

- Nej
- Vet ej
- Ja

Om ja, i vilken/vilka?

19. Har din mor haft fackliga förtroendeuppdrag?

- Ja
- Nej
- Vet ej

20. Har din mor haft politiska uppdrag?

- Ja
- Nej
- Vet ej

21. Var bodde du huvudsakligen under din skoltid? Sätt ett kryss.

- Stockholm inkl förorter
- Göteborg inkl förorter
- Malmö inkl förorter
- Annan stad
- Mindre samhälle
- Landsbygd

22. Har du eller dina föräldrar invandrat till Sverige?

- Nej
- Ja, jag själv
- Ja, både min far och min mor
- Ja, min far

- Ja, min mor

Om ja, varifrån? Svara så exakt du kan, var person för sig.

23. Hur skaffade du dig gymnasiekompetens?

- Jag gick vanligt gymnasium
- Jag gick på Komvux
- Jag läste på folkhögskola
- Annat

Om du gick på vanligt gymnasium, ange gymnasiets namn, ort och kommun.

Om du läste på folkhögskola, ange folkhögskolans namn, ort och kommun

24. Vilket program läste du på gymnasiet? Svara så exakt du kan program samt inriktning.

25. Vad var ditt genomsnittsbetyg när du gick ut gymnasiet?

26. Ägnade du dig under skoltiden under 2 år eller mer åt egen musikutövning?

- Nej
- Ja, jag spelade i band
- Ja, jag gick på kommunala musikskolan
- Ja, jag gick hos privat musiklehrare
- Ja, jag ägnade mig åt körsång

Om ja, vilket/ vilka instrument spelade du?

27. Var du under gymnasietiden med i elevrådet?

- Nej
- Ja
- Ja, som elevrådsordförande

28. Har du (före 18 års ålder) på egen hand eller med kamrater (dvs ej med föräldrarna) rest eller vistats utomlands (utanför Norden)? Sätt ett eller flera kryss.

- Resa med interrail-kort
- Språkkurs i England
- Språkkurs i Frankrike
- Språkkurs i Spanien
- Språkkurs i annat land
- Minst en termins studier i USA som stipendiat eller utbytesstuderande
- Annan skolgång utomlands

- Skid- eller badresa
- Övrigt
- Nej

Om övrigt, vad?

29. Har du under skoltiden och fram till 18-årsåldern varit med i någon förening eller annan organiserad verksamhet under minst ett år?

- Fredsorganisation
- Fältbiologerna, Scouterna
- Greenpeace
- Idrottsförening
- Miljöorganisation
- Nykterhetsorganisation
- Politisk förening eller parti
- Religiös organisation
- Solidaritetsorganisation
- Teaterverksamhet
- Annat

Om annat, vad?

30. Vilket/vilka av dessa problem anser du vara de svåraste i dagens skola? Sätt ett eller flera kryss.

- De svaga eleverna far illa

- För mycket flumpedagogik
- För mycket korvstopningspedagogik
- För stora skolklasser
- Begåvningarna tas inte tillvara
- Alltför blandade skolklasser (eleverna har för olika förutsättningar)
- Elever med arbetarklassbakgrund missgynnas
- Kunskapsnivån är för låg
- För liten tonvikt vid basfärdigheterna läsa, skriva, räkna
- Läraren tvingas ägna sig åt social fostran istället för undervisning
- Läraren tvingas ägna sig åt administrativa uppgifter istället för undervisning
- För litet alternativ pedagogik (såsom Waldorf-, Montessori-, Freinetpedagogik)
- För få privatskolor
- Annat

Om annat, vad?

31. Vilken är din inställning till betyg i skolan? Sätt bara ett kryss.

- Betyg behövs på samtliga stadier i grundskolan (tidigare och senare år)
- Betyg behövs från åk 4 och uppåt
- Betyg behövs från åk 6 och uppåt
- Betyg behövs från åk 7 och uppåt
- Betyg behövs inte alls

Fritidsintressen och aktiviteter

Nu följer några frågor gällande dina intressen och aktiviteter vid sidan av studierna.

32. Vilken eller vilka av följande fysiska aktiviteter tycker du om att ägna dig åt? Sätt ett eller flera kryss.

- Badminton
- Balett
- Bandy
- Basket
- Bordtennis
- Bowling
- Boxning
- Brottning
- Cykelturer
- Fiske
- Fjällvandring
- Fjällvistelse med skidturer
- Folkdans
- Fotboll
- Friidrott
- Golf
- Handboll
- Innebandy
- Ishockey
- Jakt
- Jazzbalett, jazzdans el likn
- Jogging
- Judo, aikido, kendo el likn
- Karate, Kung Fu, thaiboxning el likn
- Klättring
- Konståkning
- Långdistanslöpning
- Långfärdsskridskor
- Långpromenader

- Motionsgymnastik (Friskis & Sveltis och likn)
- Motorsport
- Orientering
- Ridning
- Rugby, amerikansk fotboll
- Segling
- Simning
- Skidor, längdåkning
- Skidor, utförsåkning
- Skogsutflykter
- Squash
- Styrketräning, kroppsbyggnad
- Sällskapsdans, bugg, lindy hop el likn
- Tennis
- Tyngdlyftning, styrkelyft
- Volleyboll
- Windsurfing
- Workout, aerobic, spinning el likn
- Annan fysisk aktivitet
- Ingen som helst fysisk aktivitet

Om annan, vilken?

33. Vilken eller vilka av följande fysiska aktiviteter kan du absolut INTE tänka dig att ägna dig åt?

Sätt ett eller flera kryss.

- Badminton
- Balett
- Bandy

- Basket
- Bordtennis
- Bowling
- Boxning
- Brottning
- Cykelturer
- Fiske
- Fjällvandring
- Fjällvistelse med skidturer
- Folkdans
- Fotboll
- Friidrott
- Golf
- Handboll
- Innebandy
- Ishockey
- Jakt
- Jazzbalett, jazzdans el likn
- Jogging
- Judo, aikido, kendo el likn
- Karate, Kung Fu, thaiboxning el likn
- Klättring
- Konståkning
- Långdistanslöpning
- Långfärdsskridskor
- Långpromenader
- Motionsgymnastik (Friskis & Svettis och likn)
- Motorsport
- Orientering
- Ridning
- Rugby, amerikansk fotboll

- Segling
- Simning
- Skidor, längdåkning
- Skidor, utförsåkning
- Skogsutflykter
- Squash
- Styrketräning, kroppsbyggnad
- Sällskapsdans, bugg, lindy hop el likn
- Tennis
- Tyngdlyftning, styrkelyft
- Volleyboll
- Windsurfing
- Workout, aerobic, spinning el likn
- Annan fysisk aktivitet
- Ingen som helst fysisk aktivitet

Om annan, vilken?

34. Vilken eller vilka morgontidningar brukar du läsa?

35. Vilken eller vilka av följande typer av innehåll i dagstidningar (morgon- och kvällstidningar) läser du helst? Sätt högst tre kryss.

- Ekonomi och börsnyheter
- Filmkritik
- Inrikesnyheter
- Kulturnyheter
- Ledare
- Lokala nyheter
- Radio-/tv-sidor
- Serier
- Sidor om samlevnad, psykologi, livsåskådning o likn
- Sport
- Utrikesnyheter

36. Vilken eller vilka av följande typer av innehåll i dagstidningar (morgon- och kvällstidningar) läser du helst INTE? Sätt högst tre kryss.

- Ekonomi och börsnyheter
- Filmkritik
- Inrikesnyheter
- Kulturnyheter
- Ledare
- Lokala nyheter
- Radio-/tv-sidor
- Serier
- Sidor om samlevnad, psykologi, livsåskådning o likn
- Sport
- Utrikesnyheter

37. Vilken eller vilka veckotidningar eller tidskrifter läser du regelbundet?

38. Nämn 1-3 veckotidningar eller tidskrifter du aboslut inte kan tänka dig att läsa regelbundet:

39. Vilket eller vilka slags radioprogram lyssnar du särskilt gärna på? Sätt ett eller flera kryss.

- Talprogram i P1
- Klassisk musik
- Musikprogram i P3
- Lokalradio
- Andra musikkanaler (med reklam)
- Annat

Om annat, vad?

40. Vilket eller vilka av följande program i radions P1 lyssnar du särskilt gärna på? Sätt ett eller flera kryss

- Dagens dikt
- Ekonomiekot
- Filosofiska rummet
- Godmorgon världen!
- Kaliber
- Kino
- Klassikern
- Klotet

- Kulturnytt
- Kulturradion
- Naturmorgon
- OBS (kulturkvarten)
- P1 Dokumentär
- Plånboken
- Religiösa program
- Ring P1
- Spanarna
- Språket
- Stil
- Studio 1
- Vetandets värld

41. Vilket eller vilka av följande program i radions P1 lyssnar du HÖGST OGÄRNA på? Sätt ett eller flera kryss

- Dagens dikt
- Ekonomiekot
- Filosofiska rummet
- Godmorgon världen!
- Kaliber
- Kino
- Klassikern
- Klotet
- Kulturnytt
- Kulturradion
- Naturmorgon
- OBS (kulturkvarten)
- P1 Dokumentär
- Plånboken
- Religiösa program

- Ring P1
- Spanarna
- Språket
- Stil
- Studio 1
- Vetandets värld

42. Vilken musik lyssnar du särskilt gärna på? Sätt ett eller flera kryss.

- Barockmusik (t ex Vivaldi, Bach)
- Wienklassicism (t ex Mozart, Beethoven)
- Romantik (t ex Chopin, Schumann)
- Det sena 1800-talets och tidiga 1900-talets klassiska musik (t ex Bruckner, Bartok, Stravinskij)
- Efterkrigstidens konstmusik (t ex free form)
- Opera
- Operett
- Musikal
- Svensk folkmusik
- Folkmusik från andra länder
- Blues
- Traditionell jazz
- Swing
- 50-talsrock
- 60-talsrock eller pop
- 70-talsrock eller pop
- 80-talsrock eller pop
- Country
- Disco
- Hårdrock, heavy metal, metal, hard core
- Punk
- Rap, hiphop, house

- Reggae
- Ska
- Singer-songwriter
- Svensk dansbandsmusik
- Svenska visor
- Synt

Skriv här ev namn på dina favoritkompositörer, musikartister eller musikgrupper som du inte finner ovan.

Ekonomi

Nedan följer frågor angående finansiering av studier mm.

43. Hur finansierar du dina studier?

- Fullt studielån
- Del av studielån eller bara bidragsdelen
- Arbetar parallellt med studierna
- Tjänstledig med lön
- Doktorandlön eller utbildningsbidrag
- Stöd från föräldrarna
- Annat

Om du för närvarande arbetar parallellt med studierna, hur mycket?

- Heltid
- Över 20 timmar i veckan men ej heltid
- Mellan 10 och 20 timmar i veckan
- Mellan 2 och 10 timmar i veckan

- Bara då och då

44. Hur bor du?

- Studentrum
- Studentlägenhet
- Hyresrätt första hand
- Hyresrätt andra hand
- Bostadsrätt
- Radhus
- Villa
- Annat

Om annat, vad?

45. Vilka av följande ställen har du besökt under det senaste halvåret?

- Filmstudio (t ex Cinemateket eller Filmhuset)
- Folkets bio
- Annan biograf
- Dramaten, Stockholm
- Stadsteatern, Stockholm
- Operan, Stockholm
- Privatteater
- Fri teatergrupp
- Konstgalleri
- Moderna muséet, Stockholm
- Annat konstmuseum

- Annat museum
- Lokal med jazzmusik
- Konsert med klassisk musik
- Lokal med rockmusik
- Lokal med folkmusik
- Sportevenemang

Om sportevenemang, vilket?

46. Är du gift/sambo?

- Ja
- Nej

Om ja, vad sysslar din partner med?

- Högskole-/universitetsstudier
- Andra studier
- Hemarbete
- Förvärvsarbete

Om förvärvsarbete, med vad? Ange så exakt som möjligt

47. Har du hemmaboende barn?

- Ja
- Nej

Övriga kommentarer på enkäten

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

Önskas återkoppling av undersökningens resultat, vänligen skriv din epost-adress nedan.

E-postadress

Powered by [Google Docs](#) [Report Abuse](#) - [Terms of Service](#) - [Additional Terms](#)

5.2 Uppsala universitet, mailkonversation

Från: Moa 01 Söberg [<mailto:moa01.soberg@student.sh.se>]

Skickat: den 15 november 2012 13:00

Till: Uppsala universitet

Ämne: Lärarstudenter i Sverige

Hej!

Jag läser till lärare vid Södertörns högskola i Stockholm och skriver just nu mitt examensarbete i syfte att undersöka vad som påverkar de studieval vi gör i livet med fokus på lärarstudenter och deras utbildning. Jag söker svar på om valet av utbildning ligger i studenternas sociala ursprung och deras habitus eller om det är något annat som påverkar. I och med detta önskar jag nu er hjälp att få ut en länk till min elektroniska enkät till lärarstudenter vid ert universitet. Finns möjlighet att lägga ut denna på lärarutbildningens kurswebb, anslagstavla eller liknande vore jag ytterst tacksam!

Enkäten: "Lärarstudenter i Sverige" <https://docs.google.com/spreadsheet/viewform?formkey=dHB2S1pJZE5DWkJNbzBKNmhBTTfQmIE6MQ>

Tack på förhand!
Mvh Moa Söberg

Från: A 1

Skickat: den 20 november 2012 10:26

Till: S

Ämne: VB: Lärarstudenter i Sverige

Hej S.

Hörde att nedanstående mail har vidarebefordrats till dig för ställningstagande. Hur ser vi generellt på att lägga ut sådant här i Studentportalen?

Vänliga hälsningar

A 1

Från: S

Skickat: den 28 november 2012 11:25

Till: 'A 1'; E; K

Ämne: SV: Lärarstudenter i Sverige

Hej!

Jag är osäker på vem som bedömer om vi lägger ut sådana "forskningsprojekt" på Studentportalen, så jag skickar det till E och K för bedömning eller att vidarebefordra (se Moa Söbergs mejl längst ner).

Vänliga hälsningar,

S

From: E

Sent: Wednesday, November 28, 2012 1:51 PM

To: 'S'; A 2

Subject: SV: Lärarstudenter i Sverige

Hej S,

Det här är ju inte en institutionsfråga utan den rör ju lärarprogramstudenter och därför bör beslut om den tas på fakultetsnivå så jag vidarebefordrar detta till A 2.

Hälsningar E

Från: A 2

Skickat: den 28 november 2012 13:54

Till: 'E'; 'S'

Ämne: RE: Lärarstudenter i Sverige

Jag ser inga problem i att sprida enkäten. Studenterna får förstås själva ta ställning till om dom vill svara och eftersom projektet bedrivs på en annan högskola så får dom ta ansvar för forskningsetiska frågor.

Vi ses!

A 2

Från: E

Skickat: den 28 november 2012 16:16

Till: S

Ämne: VB: Lärarstudenter i Sverige

Hej S,

Vill du meddela studenten detta.

Hälsningar E

Från: S.

Skickat: den 3 december 2012 15:32

Till: Moa Söberg

Ämne: VB: Lärarstudenter i Sverige

Hej!

Jag är ledsen att du har fått vänta på svar om din förfrågan att lägga ut en enkät till våra lärarstudenter (Uppsala universitet). Är det fortfarande aktuellt? Vi kan i så fall lägga ut länken på vår studentportal, men jag undrar också i så fall vilket/vilka program du vill nå. Vi har ju dels lärarprogrammet (som du förmodligen går, med nyantagning mellan 2011 och 2011). Dels har vi de nyare lärarprogrammen: förskolläraryrket, grundläraryrket och de olika ämnesläraryrket (med nyantagning 2011-). Hör gärna av dig till mig om vad du tycker.

Vänliga hälsningar,

S.